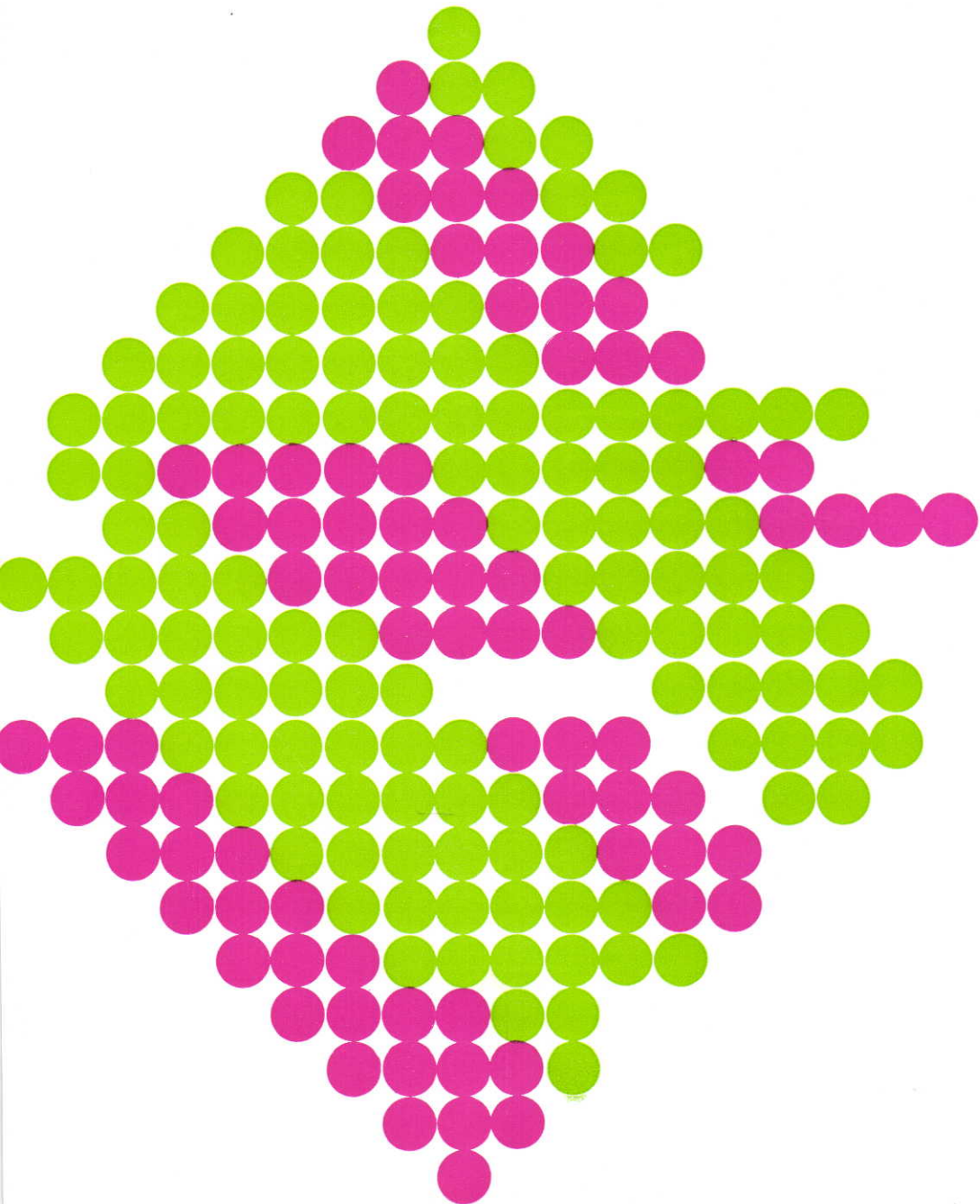

eertijds

EERTIJDS

1^e jaargang N^r 1 — Juni 1969

verschijnt tweemaal per jaar
een uitgave van de oud-leerlingenbond
van de oude en moderne humaniora,
Klein Seminarie, Roeselare

Inhoud :

blz.

Ten geleide, A. Modde	1
Ten huize van J. Mestdag, M. De Bruyne	2
Haec olim meminisse juvabit, W. Denys	6
Collegetoneel in de na-oorlogse jaren, K. De Wilde . .	15
Drie jaar Peru, J. Deleye	25
De belasting over de toegevoegde waarde, J. Vanhulle .	32
Het Klein Seminarie bouwt nieuw, G. Verhelst . . .	39
Naklanken op ons eerste avondfeest, D. Maddens . .	45
Familieberichten	46
Wij danken... Wij delen U mee... Wij verzoeken . .	48

Ten geleide

Toen op 27 mei 1956 het 150-jarig bestaan van het Klein Seminarie gevierd werd, was het de wens van vele oud-leerlingen uit de oude humaniora dit gelegenhedencontact te zien uitgroeien tot een regelmatig weerzien.

Deze wens werd werkelijkheid op 3 mei 1964 toen de retorica's van 1940 tot 1963 elkaar ontmoetten in het huis waaraan zovele jeugdherinneringen verbonden zijn. Het jaar daarop was het de beurt aan de retorica's van vóór 1940. Velen ontmoetten elkaar op deze 30 mei 1965 voor het eerst sinds vele jaren. Het waren de mannen die vaak bewogen jaren hadden meegemaakt voor de opgang van ons volk. In dit Klein Seminarie hadden zij de voedingsbodem gevonden voor hun christelijke en Vlaamse weerbaarheid.

De oud-leerlingen van de moderne humaniora wilden aan hun bestaande oud-leerlingenbond nieuwe vaart geven.

Zo ontstond dan uit de vriendelijke samenwerking van velen de nieuwe oud-leerlingenbond van de oude en moderne humaniora.

Graag willen wij hier dan hulde brengen aan de volharding en de toewijding van allen die aan dit opzet hebben meegewerkt.

Nu ontvangt U het eerste nummer van ons tijdschrift, dat na veel zoeken de naam « Eertijds » heeft gekregen.

« Eertijds heeft er een volk bestaan... », zo begon Hugo Verriest op 26 december 1872 in « Het Paradijs » te Roeselare zijn beruchte rede voor « de West-Vlaamse Bond ». Indien dit woord met zijn geladen inhoud hier hernomen wordt, dan is het niet om het verleden zonder meer te verheerlijken : vroegere tijden keren niet meer weer. Toch ligt in dat woord bewondering verscholen voor die waarden die het streefdoel zijn geweest van generaties. Hierin ligt de hulde en dankbaarheid voor menig levenwekker die de rijke bron van jeugdig streven wist te voeden. Wij vinden er ook een zeker heimwee in naar vervlogen jeugdijaren zo vol belofte, met hun verlangens zonder grenzen en hun weerbaarheid zonder maat. Wij vinden er vooral reële fierheid en vreugde in om de rijke vruchten voor volk en kerk die hier in de levenslente van velen zo heerlijk mochten openbloeien.

Men voelt er de gespannen verwachting in van zovele generaties die op de werf stonden waar, vanuit het verleden, toekomst werd geboren. Hier contesteerden ze op hun manier en droomden van vruchtbare nieuwe tijden.

« Eertijds » wordt bindteken tussen de generaties en herneemt de boodschap die « De Heraut » vele jaren liet weerklinken voor de moderne humaniora. Alle oud-leerlingen kunnen nu in « Eertijds » een stukje eigen verleden doen herleven en heldere vreugde vinden in dit nieuwe contact met elkaar en met het roemrijk instituut van hun jeugdijaren. Zij kunnen vooral elkaar verrijken met de vruchten van hun kennen en hun kunnen.

Wij wensen aan « Eertijds » een lange en vruchtbare toekomst.

A. Modde - superior

Ten huize van Jozef Mestdagh

Als het waar is dat ieder interview zich onvermijdelijk plooit naar de geïnteresseerde, dan is dit a fortiori zo bij Jozef Mestdagh. Reeds de plaats waar wij hem opzochten deed vele vragen, vooraf doordacht en geprogrammeerd, zo niet de gehele vraagstelling, verpulveren.

In een vroege morgen op de Kluisberg rondtoeren, op zoek naar de stede waar Mestdagh verblijft, bij de taalgrensmensen vragen naar « een pastoor » die op de berg moet wonen, de geuren van sparren en lentebloesems ruiken, de vogels horen zingen, dit alles verdringt onvermijdelijk alle strakke plannen. Wanneer wij dan in « De KluiZe » belanden waar « de pastoor » woont, er vriendelijk vernemen dat hij ons slechts later verwachtte en nu aan het houthakken is in het bos valt iedere vraag weg. En toch... Zoals Stijn Streuvels verdoken nestelt op het « Lijsternest », zo kluist daar niet ver vandaan Jozef Mestdagh in zijn « KluiZe » op de Kluisberg te Ruien. Oostelijk glooit het bos op de bergrug, noordwestelijk ligt de Scheldevlakte breed uitgespreid. De hemel en de aarde, de lucht en de horizon, de kilte van de bomen en de mist boven de vlakte, alles verbindt zich hier vredig in dit gezellig, eenvoudig, houtgeurend, stemmig en stijlvol oord.

En dan verschijnt de « houthakkende kluizenaar » : onveranderd, joviaal, jong, fit en optimistisch, eenvoudig « in zijn schabbe ». Iedere vraag, ieder interview staat niet : enkel spreken, babbelen, herinneren, beleven en luisteren telt hier nog.

Jozef Mestdagh zag het levenslicht te Werken op 27 juni 1901. Hij volgde de oude humaniora aan het college te Tielt. In 1917 was hij te Geraardsbergen gevluht. Hij werd priester gewijd op 22 december 1928.

Zijn wiskundige aanleg was markant. Zo kwam hij aan de Alma Mater te Leuven. Als « jonge cadet » stuurde Mgr. Lamiroy hem in februari 1969 tijdelijk naar het

Jozef Mestdagh ging op rust.

Klein Seminarie te Roeselare om er E.H. De Ceuninck te vervangen. Het tijdje... bleef duren tot in september 1950. Leraar Mestdagh gaf wiskunde en wetenschappen in de vier hoogste Latijnse klassen en in de Moderne. Ook voor zijn geliefde filosofen debiteerde hij zijn kunde. Het was een « volle bak » : éénendertig lesuren (ieder uur vol-geteld !!) per week, dit gedurende éénentwintig jaar.

Zijn lestechiek steunde op zijn onuitputtelijke scherpe « memorie » : hij schreef weinig op en hield zich niet met de details bezig. Iedere nieuwe leerling deed hij bij de « eerste » wiskundeles recht staan : hij vroeg zijn naam, keurde hem, merkte of deze « rost of zwart of scheel » was en prentte aldus het « beeld van de jongeling » in zijn geheugen. Scherp in taal, logisch in redenering, samenvattend in kennis, zo schiep leraar Mestdagh een wiskundige sfeer waarin eenieder als het ware opgezogen werd.

Zijn liefde voor de sterrekunde heeft hij tot op « De Kluize » bewaard. Hoewel hij reeds sedert vele jaren de mens op de maan voorspelde... toch is hij nu aangenaam verrast door de vlugge realisatie daarvan in het Apollo-exploot.

Leraar Mestdagh schreef cursussen over : « De Driehoeksmeting », « Begrippen van Differentieelrekening », « De Analytische Meetkunde ». Als knapste van zijn leerlingen uit het Klein Seminarie te Roeselare noemt hij fier : Palmer Jonckheere en Evarist De Cock.

Zijn grootste trots... maar ook zijn diepste verwondering beleefde hij in 1948 : in de bisschoppelijke wedstrijd voor wiskunde (poësisklassen) kaaptten zijn leerlingen ALLE prijzen weg.

Het verhaal van een paar anekdoten uit zijn Roeselaarse periode doen zijn diepliggende ogen achter zijn brilglazen tintelen. Als jonge « aankomer in het Seminarie » reed hij met een « nieuwe velo » voor een weddenschap van uit zijn kamer langs de trappen naar de « dreve » bij « 't vispitje »... Later wist hij de stichtelijke lezingen van pater Maes, die de retraite predikte, in de rookzaal van de leraars te « stoppen »... door tien flessen water uit te zuipen alsof het whisky was en daarna een « beetje flauw te doen ». Gaarne verblufte hij ook zijn studenten met elektrische vonken uit haar en vingertoppen te doen « speiten »... door de hogere frequenties van de wisselstroom door zijn lichaam te jagen...

In september 1950 verliet Jozef Mestdagh het Klein Seminarie voor het directeurschap van de Vrije Vakschool te Kortrijk. Hij volgde er directeur Van de Stichele op. Hij zonk « tot over d'oren » in het werk. Met een « bouwsteen in de maag » bouwde hij het Vrije Technisch Instituut om tot een enorm complex met twee nieuwe afdelingen (te Harelbeke en te Gullegem) en een « Centrum voor hoger technische opleiding » op 't Hooze te Kortrijk. Van 10.000 m2 vloeroppervlakte bracht hij de school op 45.000 m2. Hij « jeunde » zich in deze zware, uitgebreide, veeleisende opgave, waarvoor hij de juiste man op de juiste plaats was : ondernemend, vooruitstrevend, durvend en realist. Hij bleef directeur tot september 1968... gedurende achttien jaar.

Nu « pensionneert » Jozef Mestdagh in zijn « Kluize » te Ruien... Hij kan en wil de bladzijden uit zijn veelbewogen leven draaien ; het verleden had voor hem zijn mooie zijden, hij heeft deze gretig aanvaard en wil zeker het « hertzeer » niet hebben daar te veel aan te denken.

Op zijn « Kluize » ontvangt hij gulhartig en blij vele vrienden, die hij gaarne vergast op een « wild keuntje en een bottelke wijn ». De zon heeft hij als realist in zijn hart... al zoekt hij die zon ook wel eens in Spanje. Tussen Ruien en Sadou, tussen de sterren en de bomen, bij de kleuren-TV en het ruikend, sprankelend hout, aan de Noordzee of aan de Playa de los curas... wensen wij onze oudleraar, die velen heeft gefascineerd, zeer hartelijk « Ad multos Annos ! ».

Als « overblijfsel » van zijn wiskundige vorming aan 't Klein Seminarie te Roeselare memoreren wij hier « het » vraagstuk waarmee hij jarenlang zijn studenten op de proef stelde... zelfs in de Franse taal, hij die zo graag nog zijn Westvlaams spreekt...

Problème Bacchus et Silène

Bacchus ayant vu Silène
Auprès de sa cuve endormi,
Se mit à boire sans gêne
Aux dépens de son ami.

Ce jeu dura pendant le triple du cinquième du temps
Qu'à boire seul Silène eut employé.
Bientôt il s'éveille et son chagrin
Extrême dans le reste du vin
Est aussitôt bâillé.

S'il eût bu près de Bacchus même,
Ils auraient, suivant le problème
Achévé six heures plus tôt.
Alors Bacchus aurait eu pour son écot
les deux tiers de ce qu'à l'autre il laisse.

Ce qui maintenant m'intéresse,
C'est de savoir exactement
Le temps qu'il a, chaque drôle,
Pour vider la cuve entière,
Sans le concours de son digne confrère.

M. De Bruyne

Haec olim meminisse juvabit

« 'k Heb er nog deugd van als ik erop peinze... » op mijn collegejaren.

Om maar te beginnen met het hele begin... In Berck Plage en de Pas de Calais maakten de vele daarheen gevluchte Roeselarenaars hun pakken en keerden terug naar de heimat. Hun kleine kinderen werden naar de Burgerschool gestuurd of naar de Grauwe Zusters, bij soeur Pacifique, een vreedzame ziel en soeur Michel. Die laatste had geenszins haar naam gestolen want ze leefde bestendig op oorlogsvoet met de duivel en zijn trawanten, die wij waren.

Vandaar ging de tocht naar het Klein Seminarie, dat er, zielig en triestig, stukgeschoten en verbrijzeld, te mediteren lag bij het ruisen van het ranke riet langs de Mandel.

Wij kwamen terecht op de kleine speelplaats, langs de Zuidstraat. Die grensde aan een groot open plein ; de landbouwschool was nog niet opgetrokken. Op de grens van die speelplaats speelden de filosofen op hun eigen terrein. Die mannen, meestal oud-strijders, kwamen regelrecht uit de loopgrachten, ze maakten geen onderscheid tussen schietgebedekens en krachtwoorden. De grote kerk was één ruïne, de gebouwen langs de dreef waren invalied. Wij logeerden in noodklassen waar er carbidlicht brandde.

De kleine speelplaats zal ik nooit vergeten. Gescheiden door een lage muur kwamen de externen, de « steefiesters », op de zuidelijke kant terecht. De « kleine » internen, de geiten, speelden op de andere kant. Daar er veel boerenjongens bij de kleine internen waren, verweten de « steefiesters » die, voor « boereleute kafféscheute » wat soms aanleiding gaf tot gevechten in regel. De stadsjongens die het vieruurtje namen in de eetzaal bij de internen, werden bij dit internaat ingelijfd ; ze kregen de melodieuze naam : trois-quarts. Het was de goede oude tijd van het bruin brood, gekneet en gebakken in de oven van het Seminarie zelf ; het was zo smakelijk en goed, dat ik me voor de rest van mijn leven veroordeeld voel er heimwee naar te hebben...

Het externaat werd beheerst door meester Ketele, de oud-strijder per definitie ; die gaf les als een bulderend kanon. Zijn toespraken gaven het geluid van sissende houwitsers en ontplofende granaten. De tweede gevaarlijke meester was meester Nagel ; hij sloeg inderdaad nagels met koppen. Het « tweede », het « schietschoolke », werd gegeven door meester Koeke. Die rookte in volle les uit een lange rode stenen pijp, de rode lantie, en hij knarsetande op een stuk krijt, om de nicotine weg te werken. Dat spuwde hij dan in een perfect boogske over onze hoofden heen, de grote koelbak in. Hij beweerde dat hij krijt knabbelde om zijn stem te scherpere, maar dat was lalie. Hij kweekte geraniums en varens in bloempotten ; de braafste studenten mochten voor de nodige mest zorgen, die vonden

Het Klein Seminarie in 1918 door de bombardementen
in puin gelegd.

ze in de Zuidstraat, daar waar een boerepaard was voorbijgestrompeld. De « derde » gaf meester Zoete. Als nu meester Koeke en meester Zoete samen de koer op en af wandelden, dan was het al zoetekoeke dat er aan was.

De « bewaker » was de rijzige slanke boerenzoon E.H. Patfoort. Zijn rood gezicht, een gebeeldhouwde, doorkorven Streuveliaanse kop gaf de allure van een Indiaans opperhoofd. Hij was zo groot als E.H. Decadt klein was. Precies Double Patte en Pattachon. Meneer Decadt was mijn « bewaker », ik was trois-quart. Ook hij was een ware frontrat, hij kon zijn zware sleutelbos op je vingers laten tokkelen zodat je de hemel bij klare dag vol sterren kon zien. Het was een ingoede, brave ziel en een voornaam priester ; hij heeft me zodanig goed verzorgd, dat ik jaren nadien uit dankbaarheid, Sinterklaas te paard ging spelen, met het muziekkorps voorop, te Wingene, waar hij pastoor was.

Er was een gemengd koor op de lagere afdeling. Een filosoof, de latere dominicaan Warnez, was onze zeer gestrenge koorleider. Het orgel bespeelde hij zelf. Van jongsaf moest ik pianolés volgen bij Gyselke, een legendarische figuur uit de geschiedenis van het Seminarie. Ik heb al mijn collegejaren zijn lessen moeten volgen. Hoewel ik later, als student in de poësis, nog geen muzieknoot kon lezen, speelde ik reeds de « Vlaamse Leeuw » en « Te Lourdes op de bergen ». Die pianoles verliep in de humaniora met gesloten deuren. Wij rookten er pijpen, vertelden een half uur en kregen af en toe het bezoek van de student-koster Tjeppen. Die kwam bij ons wat uitrusten. Hij schonk Gyselke bij zijn verjaardag een mooie lederen zetel. Het was pas acht dagen nadien dat de econoom de diefstal van zijn eigen zetel ontdekte. Dat heeft niet verhinderd dat die brave Jozef nu substituut van de procureur des konings is. Ik zei u dat wij een koor hadden. Wel Warnez was ziek geworden, onze bewaker was radeloos en daar hij me voor een muzikant aanzag, werd ik aangeduid om het orgel te bespelen. Stel u voor, wat een eer voor mij. Ik nam plaats achter het orgel. Het lof begon. Ik speelde « Rorate Coeli » en « Tantum Ergo » gelijk een grote. De bewaker, die van muziek geen snars afwist, moest nochtans gewaar worden zijn dat ik ik er ook niet veel van kende, het eentonig « accompagnement » dat ik met mijn linkerhand op het orgel pleegde, deed hem voortdurend argwanig omkijken, terwijl hij verder zijn brevier prevelde. Toen het lof ten einde liep moest ik als finale « Te Lourdes op de bergen » spelen. Ik begon magistraal te tokkelen ; plots besepte ik het roekeloze van mijn gedoe, ik begon te monkelen, te lachen, te schudden, te hutsen, mijn vingers schudden en hutsten mede en het ave... ave... ave... ma...ma..ria, was gelijk een kluchte. Heel de kerk schoot in een lach, ik werd prompt van achter mijn orgel gegrepen en vloog, tot mijn schade en schande, in de hoek van de kapel. Mij werd nooit meer de kans gegund mijn rijpende talenten te ontplooien. Het is wellicht daardoor, dat er voorgoed een punt achter mijn muzikale carrière werd gezet.

Het Seminarie gonsde van interessante figuren. E.H. Daisomont, een atleet en mooi als Clark Gabel, schreef boeken. E.H. Dumez, de latere pastoor van de St.-Amandsparochie, die woonde in het kasteeltje bij de ingang van de dreef. Daar hield hij er een laboratorium op na, flesjes en buisjes en een heel stel instrumenten om de sterren te bestuderen. Hij was een eminente geleerde, veel te geleerd voor onze generatie. Hij gaf zijn lessen zo eenvoudig, dat wij er niets van begrepen. Toch wel : de bepaling die hij gaf van de electriciteit. Hij nam in de « cirk », waar wij les volgden, een benen of rubber stokje, « frotte » er een kat-

tevel langs, hield toen het stokje boven een stukje papier, en zie het papierke vloog naar het stokje en bleef er aan kleven. Toen zei hij, nu weet ge wat electriciteit is... « c'est quand on frotte ».

Toen ik later onder handen werd genomen door E.H. Hanssens, de directeur van de lagere afdeling en de latere grote econoom, heb ik de theorie van E.H. Dumézil aan de lijve mogen ondervinden. Die directeur was de schrik van de kleine speelplaats, de levende Alibaba van het college. Hij las de puntenboeken af en... wee degene die niet voldeed ! Hij moest « reke staan » aan zijn kamer gedurende de speeltijd. De bangste uren van mijn leven heb ik in zijn kamer doorgebracht. Het « slot » dat hij betrok, was het tweede kasteeltje in de dreef, daar waar later de zachtmoedige Karel Dubois zijn intrek nam. Veel studenten uit mijn tijd zullen zich wel herinneren hoe snel je rond de tafel van de directeur moest lopen om aan een plotse veeg uit de pan te ontkomen. Ik heb het hem nooit kwalijk genomen, hij is en blijft een van de sterkste persoonlijkheden die het Seminarie aan zijn boezem heeft gekoesterd, en wie een groot deel van zijn leven in dit Seminarie heeft doorgebracht, weet hoe groot die boezem wel geweest is en wat er al onder zijn koestering schuil ging.

Een sterk hoofdkwartier flamingante leraars bezette het college : E.H. Coussens, de letterkundige, E.H. Van Hauwere, de opvoeder, E.H. Grymonprez, de pittige, E.H. Sobry, de wijze, E.H. Willem Depla, de romantische, E.H. Deweer, de krijgshaftige, E.H. Louwaage, de deemoedige, E.H. Flips, de redenaar, E.H. Debrie, de polyglot, E.H. Mestdag, de mathematicus, E.H. Carbonez, de offensieve, enz. De voornaamste figuur was de superior E.H. Deleu. Dat was me nu eens een indrukwekkende verschijning : zwarte ogen, grote zwarte wenkbrauwen, een dikke zwarte activistische bril, 'n zwarte toga, zwarte sokken en zwarte schoenen met zilveren gespen. Als hij dan zijn handschoenen, zijn « lattestoor » en zijn donzen pastoorshoed op had, was hij als een staatshoofd. Hij liep in putjes, hinkte voorzichtigjes. Die lichte, voorname, hinkende stap heeft me altijd bekoord ; superior zijn en hinken scheen me toe als onafscheidelijk verbonden. Deze visie op « het » gezag, was bij mij zo sterk, dat de latere superiors me een klasse minder leken, ze liepen, naar mijn bescheiden mening van toen, waarschijnlijk, te recht in hun schoenen. Superior Deleu was een Vlaming uit een stuk, herbouwer van het Seminarie, hersteller van het gezagsprincipe, voornaam en belijst. « La Libre Belgique » liet hem toen nooit met rust. Meneer Deleu had de onvoorzichtigheid begaan als directeur van de Burgerschool, het voordragen van Franse gedichten op de proclamatie af te schaffen. Hij moet wel een man van uitzonderlijke betekenis geweest zijn om toch nog deken van Gistel benoemd te worden. Wie de barometer van de vlaamsgezindheid van het bisdom van toen kende, zal wel gemediteerd hebben over het « qui potest capere capiat » uit onze Latijnse les.

Ik spring wat van de hak op de tak, mijn schattige lezer, verzeil van de kleine speelplaats op de grote, het is omdat ik eenvoudig niet snel genoeg de film kan neerpennen die zich voor mijn geest afspeelt.

Keren we terug naar de Zuidstraat. Een curiosum in onze tijd was de intrede van de « Broeders van de christelijke scholen » in het college. Ik zie ze nog voor mij met hun zwarte « tabbaarden » aan en de witte « zeverlapjes ». Broeder Louis snoof, en dan nog wel met de snuif tussen zijn duimholte en wijsvinger. Broeder Antoon, met zijn beeldschoon Jungfrauengezicht, geraakte in vervoering als hij

« Op 20 november 1918 verlieten de Duitschers Brussel ; 21 november 's middags was Superior Deleu te Roeselare. Hoe was hij er geraakt ?

Wie die tijden beleefde kan het raden. 't Seminarie was voor de twee derden afgebrand. Aan den leeraar die hem vervoegde stelde hij voor na 14 dagen de klassen te beginnen. In afwachting zond hij leeraars de vier windstreken rond om bons voor hout, voor voorlopige daken, naar Franse commandanten te Brussel...

Op 16 december was 't Klein Seminarie in gang. Klassen in zalen met als vensters geolied papier, de jongens haalden brandstof voor de kachels uit de puinhopen. Na nieuwjaar begon het internaat. En men mag zeggen dat die ongelooflijke beslistheid van den Superior de ouders der studenten deden toestromen naar die puinstad die vroeger dan gelijk welk andere aan het herleven ging, ja, het middenpunt werd van waaruit de frontstreek werd heropgebouwd. Superior Deleu gaf misschien daartoe den eersten en besliststen spoorslag. Maar hij zou niet alleen het Klein Seminarie uit het puin doen verrijzen, maar hij zou het grootscher doen pralen ; aan den heelen heropbouw een monumentaal karakter geven. »

(Uit een artikel gewijd aan de persoon en het werk van Z.E.H. Leo Deleu in « Ons Volk ontwaakt » van 14-10-1928, bij zijn afsterven als deken van Gistel op 17 september 1928.)

het had over de stichter van zijn congregatie, de H. Johannes Majella. Het scheelde geen haar of ook ik werd broeder van de verschrikkelijke scholen... Die broederkens gaven geen « minder-goed » en ook geen « niet-goed », ze deelden kartonnen punten uit. Voor iedere goede daad of ieder goed opstel kreeg je een heel stel punten. Wie het meest punten in de wacht sleepte was, christelijk gerekend, de beste student. Als « keppekind » van Broeder Antoon - Broeder Louis kon me integendeel niet uitstaan - mocht ik elke zaterdag gedurende de speeltijd, de punten van mijn medeleerlingen op hoopjes leggen en tellen. Dat systeem heeft in mij een sterk sociaal gevoel wakker geschud : ik nam punten af van de hoopjes die me te hoog schenen en schonk ze minzaam aan de minderbedeelden. Nu noemen ze dat « broederlijk delen ».

Onze leraars stonden niet alleen in voor onze burgerlijke en intellectuele opvoeding, wij werden ook gekneed tot toekomstige strijders van onze moeder de heilige kerk. Deze vorming deed aan Sparta denken. We kregen zo een overvloedige bagage geloofsverdediging te slikken dat allen die het Seminarie tot het einde doorliepen in feite recht hadden op de graad van licentiaat in de bijbel- en catechismuskennis... Stel je voor ! Iedere dag : morgen- en avondmeditatie en mis. De zondag : meditatie, stille mis, hoogmis met sermoen, Congregatie of Eucharistische Kruistocht, vespers, lof en studie. Dat eentonig zondaggebeuren werd nu en dan onderbroken door een lief tallig sermoen van paterke Denolf of een voordracht met dia's door een teruggekeerd missionaris. We zagen er voor het eerst dia's geprojecteerd op groot formaat en, stel u voor, daar stonden negertjes op in adamskostuum. Bij de aanvang was ik geërgerd door zoveel, op groot formaat, tentoongestelde onkuisheid ; naderhand wenden wij daaraan, wij waren zelfs geërgerd toen er paters kwamen die zo'n dia's niet durfden vertonen, wij vonden het flauwe kul.

De driedaagse grote retraite leek ons ieder jaar als een religieuze hersenspoeling. Het sermoen over Pietje de Dood en de hel was luguber, het sermoen over de doodzonde schrikbarend, en de zekerheid in feite nooit een volledige volle aflat te kunnen verdienen... hopeloos.

Iedere morgen, toen ik als latinist, naar het college trok, botste ik op de hoek van de Botermarkt op een beeldschoon meisje dat speels naar haar werk trok. Iedere morgen was ik vol verbazing over zoveel levende schoonheid. Toen kwam de genadeslag. De pater die de retraite predikte, een dikke norbertijnermonnik, verklaarde plots *urbi et orbi*, dat al wie een vrouw gezien heeft, reeds gezondigd heeft in zichzelf. Van die dag af ben ik langs de markt naar het college getrokken.

Vanaf het tweede studiejaar tot in retorica was de godsdienstles de hoofdschool. Ons geweten werd zodanig gevormd dat het kreupel liep. Ik herinner mij dat Poignietje, zaliger gedachtenis, leraar van de poësisklas, dichter en boer, nooit geen biechtelingen zag aanschuiven bij zijn biechtstoel. Toch zat hij iedere morgen plichtbewust, met koorhemd en « gareel », te brevieren en te wachten aan zijn biechtstoel. Al het biechtvolk trok naar Meneer Dubois. Medelijdende ziel als ik was en kwaad om die nonchalance vanwege de studenten, verzamelde ik mijn moed en ging voor de biechtstoel zitten. Met de slag vloog zijn brevier toe en verdween Poignie achter de gaatjes. Het schuiveke schoof open, zijn gezicht straalde, eindelijk een zondaar en wát voor een dan nog. Ik zei : « Ik ben ongehoorzaam geweest ». Er schoof een wolk voor zijn gezicht. « Wat zegt u ?

Zijt ge ongehoorzaam geweest ? Ah, maar mijn jongen toch ! Wat da je zegt ? En waarom zijt ge ongehoorzaam geweest ? » - « Dat zou ik u niet kunnen zeggen. » - « Wablief ? Ge zijt ongehoorzaam geweest en ge weet niet waarom ? (Poignietje was een grote bewonderaar van Multatuli.) Hoeveel keer is dat zo wel voorgevallen ? » - « Een keer of tien, min of meer ! » - « Hoeveel keer ? Tien keer ? Zijt ge niet beschaamd ? Tegenover wie zijt ge dat geweest ? » Zijn stem werd dreigender. « Tegenover meneer Louwage en tegen de meid. » - « Wat da je zegt ! Tegen meneer Louwage, weet ge gij wel wat dat betekent ? Wat een ondankbaarheid... » De moed zonk mij in de schoenen, ik sloot plots mijn repertoire af en zei : « 't Is al ». Ik ben van de biechtstoel van Poignie op mijn sokken naar die van Dubois geslopen. Daar bekende ik deemoedig dat ik een slechte biecht gesproken had bij Poignietje en dat, daar ik niet alles gebiecht had, ik nu de rest kwam vertellen. Karel Dubois monkelde achter zijn grote witte zakdoek ; dit gemonkel heeft toen mijn geschonden geweten wat nuchterder gemaakt. Hij nodigde mij uit, bij hem, om geestelijke leiding te gaan. Ik heb dat gedaan tot in de retorica... Dan ben ik verhuisd naar Prof. Sobry. Die had meer invloed op mijn puntenboek dan Karel Dubois, hij was immers mijn leraar. Meneer Dubois heeft me die vaandelvlucht nooit vergeven. Overigens was ik immers goed op weg om trappist te worden. Het is wellicht mijn geluk geweest ; mijn celibaatproblemen wachtten immers niet op het Concilie...

Onze collegejaren werden opgefrist met wandelingen, boogschieten, « gaai bolle », schaatsen, « souper champêtre », zouavenrevues en het jaarlijks groot toneel. Klassieke stukken verschenen op het repertorium. « Caesar », « Jozef in Dothan » en « Nathalie ». Dat laatste toneelstuk werd in het Frans opgevoerd. Mijn surveillant, die wel twijfelde aan mijn muzikale vorming, maar toch de zilveren klank van mijn stem ontdekt had, duidde mij aan om mee te zingen. Het was een vierstemmig koor :

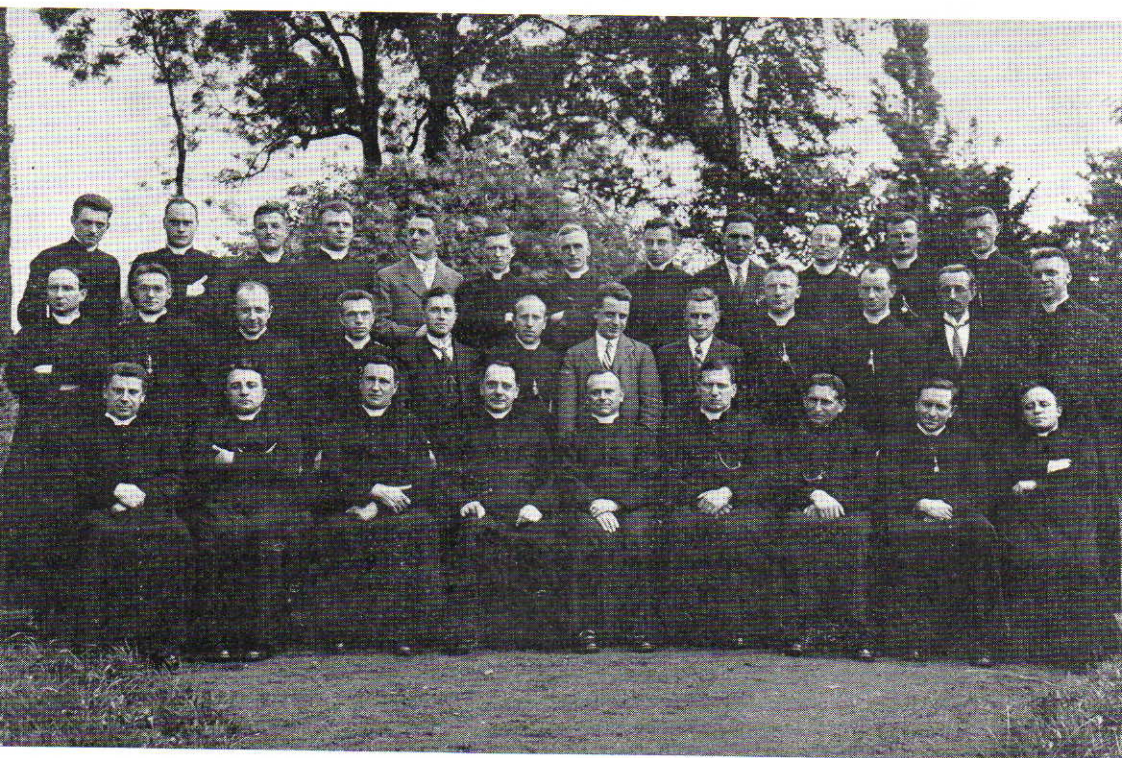
« ...tout l'univers est plein
de sa magnificence
adorons le Seigneur
adorons le jusqu'à jamais... »

Vele van mijn huidige vrienden zullen nu wellicht wel het geheim onthuld hebben waarom het Frans dat ik spreek, zoveel zuiverder is dan het hunne...

In de humaniora was het overigens al Frans wat de klok sloeg. Grammaire, version latine, géographie, littérature française, etc... Wij waren meer thuis in de « chique salons » van Molière, Victor Hugo en de Musset, dan in de keukens van Streuvels en Buysse. Die laatste was een linkse, we hebben hem dan ook laten links liggen.

Het zuiverste Frans, de « Académie » waardig, werd op de speelplaats gesproken. Als Karel aan de « bewaker » moest uiteenzetten waarom hij met André aan 't vechten was, wilde hij de surveillant diets maken dat de ander hem van zijn eer beroofd had ; hij kreeg het eruit : « Monsieur le surveillant, il a volé mon honneur et ma femme... »

Onze humanioratijd was een schitterende tijd. Vele grote « Pieten » van vandaag heb ik er als knapen zien rondtoeren : Professor Vandenbroucke, Mgr. Vangheluwe, Mgr. Vandenbunder, minister Van Elslande, minister Berten De Clerck, professor Scharpé, senator Stubbe, de chirurg Berten Maenhoudt, de provinciaal van

Het leraarskorps in 1929 - 30 :

Onderste rij v.l.n.r. :

J. Versele (3de Lat.), J. Vanryckegem (3de landb.), P. Sobry (Retorica), R. Dumez (wetenschappen), A. Quaegebeur (superior), O. Hanssens (econoom), A. Verhamme (bestuurder wijsbegeerte), Kan. K. Dubois (wijsbegeerte en k.a.), K. Poignie (poësis).

Tweede rij v.l.n.r. :

J. Debrie (handel), F. Vanwalleghe (landbouw), G. Louwaege (surveillant externaat), H. Devliegher (4de Lat.), Dewyn, J. Decadt (surveillant pensionaat), G. Decuypere (onderwijzer), G. Piets (onderwijzer), M. Vandenbussche (surveillant groot internaat), H. Remaut (5de Lat.), J. Ketele (onderwijzer), L. Patfoort (surveillant klein externaat).

Derde rij v.l.n.r. :

G. Holvoet (handel), C. Vergracht (hulpsurveillant kl. internaat), L. Verraes (hulpsurveillant gr. internaat), J. Mestdagh (wiskunde en wetenschappen), Allegaert, C. de Muëlenaere (4e Lat.), H. Rooryck (4de Lat.), J. Tyberghein (6de Lat.), J. Nuytten (onderwijzer), H. Claerhout (6de Lat. en leraar Middelb. School), F. Van Hauwere (surveillant kl. internaat), P. Grymonprez (surveillant landbouw).

de dominicanen Camerlynck, de generale overste van Scheut O. Degrijse, superior Duforret, dekens Supply en Lefeveré, enz... Al deze grote mannen hebben hun opvoeding te danken aan meneer Louwage, deken Versele, de martiale, leraar Sobry, de literaire, Poignietje, de intelligente, en de vele anderen, te veel om hier te vermelden...

Ik wil nog even verpozen bij « die feindlichen Brüder » Louwage en Van Hauwere. Lang voor Churchill het ijzeren gordijn, dat Oost en West scheidt, had uitgevonden, was dat gordijn reëel aanwezig in het Seminarie. Die twee onsterfelijke « bewakers » verdeelden hun speelplaats in twee gelijke delen. Zij lieten in het midden ervan een ijzeren gordijn neervallen. Wee de student die deze grens overschreed. Hij werd gedurende heel de speeltijd aan de plaats van de misdaad genageld... zonder nagels natuurlijk.

Ik wil dit kort verhaal over de goede oude tijd besluiten met hulde te brengen aan leraar Versele. Hij zei van zichzelf dat hij de « hortator » was en wij de galei-boeven. Als hij rechts op zijn lessenaar sloeg, moest de rechterzijde samen de geheugenles opzeggen ; sloeg hij links dan trad de linkerkant in werking. Ook nog een hulde aan leraar Sobry, zaliger, hij maakte van ons « mensen ». Hulde aan Mgr. Quagebeur, hij leerde ons de gewijde redekunst waarderen. Hulde ook aan Poignie, de kleinste, maar de grootste figuur uit onze tijd. Over die leraar kan een boek geschreven worden.

Hij was klein van gestalte, had een kort geschoren kop met haarvlokje op het voorhoofd, precies Napoleon, die hij trouwens verafgoodde. Zijn soutane glimde van het vet en zag er « koeirost » uit. Rond zijn dik buikje spande een barokke singel, die bij de aanvang van de les onder zijn oksel prijkte, langzaam zakte tot onder het buikje en dan plots in een ruk weer omhoog gedraaid werd. Zijn bewondering verdeelde hij tussen Koning Albert, Verschaeve en Gezelle. Bij het behandelen van Gezelles gedicht « De Distel » dreef hij zijn aanschouwelijk onderricht zo ver dat hij een distel van onder zijn soutane naar boven toverde, die hij - in afwachting - aan zijn broek vastgeknoopt had. Na behandeling van het gedicht, met de reuzedistel als een banier in de hand, werd de lessenaar geopend en de distelvoorraad van vorige jaren door een nieuwe aangevuld.

Geschiedeniskenner als niet één, resumeerde hij hele decennia : « Napoleon één had het speen ; Napoleon drie had het steen, Sieyès had een peerdepotje en Talleyrand was met zijn smiekel in de zinders gevallen... 't is al wat ge er moet van onthouden. »

Klasgenoot van pater Jules Callewaert O.P., die de medaille wegkaapte en Poignietje tweede liet, verklaarde Poignie voor eeuwig de oorlog aan al wat dominicaan was. Zo werd koning Hendrik als vanzelfsprekend door een dominicaan vermoord en Savonarola's terechtstelling werd door Poignietje zo vurig verteld als stak hij zelf het vuur aan de brandstapel... Zo konden we wel niet meer vergeten dat Savonarola een dominicaan was...

In onze oude dag denken we aan dat alles terug, we zien heel deze Klein-Seminarietijd als een film afrollen : een herinnering die van alle herinneringen het levendigst aanwezig blijft en al wat erna komt steeds weer weet te verdringen. Prosit !

W. Denys.

Collegetoneel in de na-oorlogse jaren

Uit, kaarsje, uit !
Het leven is niets
dan schaduw die voorbij schuift.
Een arme speler, die op zijn toneel
zijn uurtje praalt en pronkt
en zwijgt voor eeuwig.

(Shakespeare, Macbeth)

Een belangrijk kenmerk van de opvoeding in onze colleges is steeds geweest een levendige belangstelling voor de meest verscheidene parascolaire activiteiten. Het lag nog niet in de gebruiken er op allerhande symposia en gespreksavonden over te praten of te debatteren. Maar de energie die hiervoor werd opgebracht was enorm. Veel mensen hebben er zich voor ingespannen. Het vergde altijd heel wat van hun tijd, veel moeite, en soms nog hun geld erbij.

De school was niet enkel een leermilieu waar werd les gegeven. Men maakte er een leefwereld van, waar jongens een veelzijdige ontwikkeling kregen en volwaardige mensen werden. Over vrijetijdsbesteding werd niet gediscussieerd, maar talrijk waren de pogingen om er iets van te maken. Intussen werd ook de aandacht van heel wat jongens geboeid en hun gemoed verrijnd. Fysieke en morele talenten kwamen aan bod. Onnozelheid en banaliteit kregen weinig kans. De sfeer was gezond.

Wie kon meezingen in de schola, wie meetrainde in de sportclubs, wie meespeelde in het muziekkorps, wie met hart en ziel meedeed in de jeugdbeweging, wie voor het voetlicht mocht komen voor een toneelvertoning, kortom wie in zijn lessenaar of boekentas nog iets anders zitting had dan schriften en boeken en een pakje boterhammen, die voelde zich helemaal thuis op het college. Die kreeg er ook iets mee dat niet in cijfers op het rapport kon omgezet worden.

Indien wij ons in dit artikel beperken tot een beschrijving van de toneelprestaties in de naoorlogse jaren, dan is het allerm minst om de realisaties op dit gebied buiten proportie te belichten. Men moet zoveel kunnen relativeren, en zeker ook dat ! Trouwens de goede invloed kwam niet hiervan of daarvan. Wat kunnen tegenstellingen en vergelijkingen onjuist en zelfs gevaarlijk zijn ! Het geheel was deugddoend. Zoals in een tuin het niet die struik of die boom is die schoonheid brengt, doch alles samen.

Klein en groot

Waar alle afdelingen broederlijk samenwerkten sprak men van « groot » toneel. Naast dit « groot » toneel bestond echter ook de toneelprestatie van de verschillende afdelingen afzonderlijk : het « klein » toneel. Hier was minder publiek, minder financiële mogelijkheden, minder tijd tot instudering van de rollen, minder projectoren en rekwisieten, goedkopere toneelkleding en decors. Toewijding en geestdrift waren echter minstens even groot. Het succes soms groter en in elk geval luidruchtiger. Onvergetelijke avonden, aangeboden aan de kameraden, en waar bewondering en afgunst, sympathie en plagerij, stilte en lawaai steeds onduidelijke grenzen kenden. Maar men verstond de kunst om te geven en te krijgen.

De afdeling die het langst trouw bleef aan een traditie die opklom tot in de donkere oorlogsjaren, was de moderne humaniora. Om wat kleur te brengen in een grauwe studententijd was men in 1941 reeds gestart.

De onvermoeibare en onvergeli jkbare regisseur, E.H. Jozef Wullepit, zaliger gedachtenis, bracht de reeks vertoningen tot een hoogtepunt van sympathieke populariteit. Zijn uitgesproken voorkeur voor stijf figuren weerspiegelde zich reeds in de titel van de opgevoerde stukken. « Flip en Flap » (1941), « Baas Best » (1942 en 1950), « Vlamme nde Vleugels » (1947). « Drie Kerels uit Vlaanderen » (met een schot dat er een was) en « Robrecht van Vlaanderen », respectievelijk in 1946 en 1949 opgevoerd, zorgden voor de Vlaamse injecties waar het nog mocht nodig geweest zijn. Ge kunt nooit weten.

In 1952 werd - dit mag wel als unicum gelden - een volledige operette aangeplakt. De leerlingen die de « studenten zonder centen » incarneerden zijn thans de ftige familie vaders. In lange winteravonden, als de T.V. eens uitvalt of het programma werkelijk « te » wordt, dan kunnen zij wellicht even toneelherinneringen opdiepen. De zware romantische laag en het snufje epiek zullen stellig niet ontbreken.

Gelukkig waren er altijd voldoende toneelliefhebbers in het leraarskorps. Zo kon praktisch iedere afdeling een regisseur vinden, meestal in de persoon van de subregent (lees surveillant).

Sommige van die vertoningen bereikten een merkwaardig hoog peil, vooral wanneer men rekening houdt met de kleine mogelijkheden en met het zeer beperkte aantal spelers. « Koning Lear » van Shakespeare in 1951, « In Rode Greep » van A. Van der Lugt (zelfde jaar) en « Leve Robinson » van Forster in 1952 verdienen zeker een bijzondere eervolle vermelding samen met « Marten de Haas » en « Schuld en Boete ». Wat bij deze bescheiden opvoeringen werd gepresteerd

In 1952 behaalde het Klein Seminarie, met de opvoering van « Schipper naast God » van Jan De Hartog, de 1e prijs voor studententoneel en de 1e prijs voor de beste vertolking, toegekend aan de jongeheer Antoon Herpels in de rol van kapitein Kuiper.

Herkent U ze nog ?

Kapitein Kuiper (A. Herpels), Meester Davelaar, eerste machinist (I. Vandenbulcke), Meyer, eerste stuurman (G. Van Wallegghem), Richters, scheepsarts (L. Joye), Henkie, messroom-jongen (E. Cobbe), de Rabbi (G. Vanallemeersch), de eerste jood (R. Steyaert), de tweede jood (J. Barbier), Bruinsma, gezagvoerder van het SS. « Amsterdam » (E. Van Quaethem), Willemse, zijn scheepsarts (A. Lambrecht), de consul te Montevideo (L. Demaitre), de dominee uit New-York (M. Donck), de marine-attaché uit Washington (J. Pardou).

Links naast kapitein Kuipers : regisseur A. Vander Plaetse, die samen met K. Dewilde, G. Oost en L. St. Martin, zijn trouwe medewerkers, het naoorlogse toneel beheersten,

was ook een beste voorbereiding voor het « groot » toneel, dat jaarlijks plaats vond. Dit jaarlijkse halfvastentoneel was een gebeurtenis. Er kwamen affiches, gedrukte kaarten en sierlijke programma's bij te pas. Het bracht vooral een wereldje in beweging.

Goede kansen

Vergeleken bij de andere colleges was ons Klein Seminarie wel bevoorreed. Vooreerst hadden wij de hulp van een eigen leraar dictie, Antoon Vander Plaetse. De figuur van onze « Vlaamse troubadour » is niet te scheiden van het toneellevens in deze periode. Zijn uitzonderlijk talent, zijn vlotte omgang met leerlingen-spelers, zijn vriendschap met leraars-medewerkers, en vooral zijn toewijding en bereidwilligheid lagen aan de basis van een opmerkelijke reeks successen. Een ganse generatie dankt haar belangstelling voor dictie hoofdzakelijk aan hem. Het ging niet enkel om de zuiverheid van klanken, maar vooral om een sierlijke, duidelijke en esthetisch verantwoorde zeggingswijze.

Zelf was hij een onbetwiste meester. Toch kon hij geduldig fouten verbeteren, de uitspraak schaven en de dictie verfijnen. Voor de uitverkorenen die een rol toegewezen kregen is hij de onvergetelijke meester geworden, die op hun persoonlijkheid en zelfs op hun carrière een blijvende invloed heeft uitgeoefend. Jonge talenten heeft hij ontdekt en helpen tot bloei brengen. Is dat niet het voorrecht en de vreugde van elk meester ?

De selectie van de spelers kon gemaakt worden onder een zeer talrijke groep kandidaten. Goed bevolkte humaniora-afdelingen kregen nog de soliede steun van de afdeling wijsbegeerte. Dit ten minste tot aan haar overplaatsing naar Brugge (december 1952). Zowel het spel van deze filosofiestudenten, die toch wat ouder waren, als hun voorbeeld op meer dan een gebied, stimuleerde de inzet en de prestaties van de jongere acteurs.

Ook leefde in het Klein Seminarie een sterke en oude traditie. Tussen de twee wereldoorlogen waren de grootste dramaturgen aan de beurt gekomen op het programma van de grote toneelavonden. Shakespeare met « De Koopman van Venetië » in 1923 ; « Julius Caesar » in 1929 en « Coriolanus » in 1940 ; Schiller met « Willem Tell » in 1927 ; Vondel met « Jozef in Dotan » in 1933 en « Lucifer » in 1937 ; Sophokles met « Philoktetes » in 1936, wisselden af met jongere auteurs als Verschaeve met « Verbiest » in 1934, Lindemans met « De Blinde » in 1935, Mehul met « Jozef in Egypte » in 1925 en Sheriff met « De Laatste Tocht » in 1931. Steeds heeft de overheid de gedane inspanningen gewaardeerd en aangemoedigd. Bij het leraarskorps vond men de zo nodige sympathie, de effectieve medewerking, en een ruim begrip voor de kleine haperingen die onvermijdelijk af en toe om het hoekje kwamen kijken. Indien men het woord mag geloven van Erasmus, die beweert dat geen gift kostbaarder is dan goede raad, dan zal men aannemen dat er middel was om schatrijk te worden in korte tijd !

Palmares

Na de oorlogsjaren was het niet zo eenvoudig om de draad weer op te nemen en opnieuw aan te knopen met de traditie.

Voor het eerste halfvastentoneelfeest na de oorlog werd een beroep gedaan op

het « Brussels Jeugdtheater », dat onder de leiding van Piet Savenberg een opvoering bracht van « Elckerlyck », het meesterwerk van de middeleeuwse moraliteiten. Daarbij kwam « ene sotte boerde ende goede sotternie » in het grappige « Drie daghe Here » met Jan en Liesbet, Geerten en Trijn. Dit optreden van het « Jeugdtheater » werd voorafgegaan door een « Hulde en dank aan O.-L.-Vrouw » om het einde van de bezetting en de bevrijding van de stad. Dit bracht het allereerste heroptreden van de leerlingen van het Klein Seminarie na vijf jaar onderbreking.

In 1947 kwam Pater Jozef Boon, redemptorist, de regie verzorgen van het stuk « Jeremias » van Stefan Zweig. In het college te Essen had hij reeds ervaring opgedaan. Als ontwerper van het scenario en algemeen leider van het H.-Bloedspel te Brugge in 1938 en 1939, geregisseerd door Anton Van de Velde, had Pater Boon een zeer gunstige bekendheid verworven. Het bijbelse treurspel had hij zelf in 1934 uit het Duits vertaald, en kende hij dus door en door. Hij registreerde op zijn eigen manier, niet vrij van effectbejag en ietwat bombastisch. Tot driemaal toe liep de zaal vol. Bij die gelegenheid werd het lichtorgel aangeschaft alsook het stel blokken waarmee men het jaren zou moeten doen...

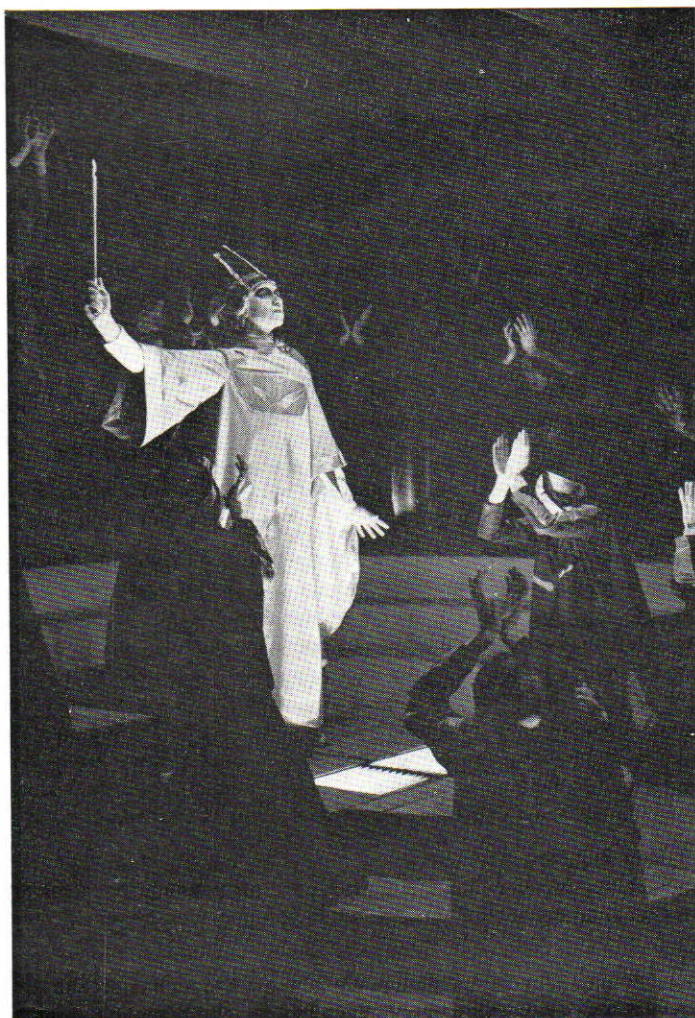
De jonge spelers hadden praktisch geen enkele vertrouwdheid met het toneel, wat het regiewerk aanzienlijk bemoeilijkte. Gelukkig kon men voor de titelrol de medewerking verkrijgen van Hector Deylgat, gewezen leraar wiskunde aan het instituut. Het bleek alras dat wiskunde en esthetische zin goed harmonieerden. In 1948 voelde men zich reeds meer plankvast. Men waagde onmiddellijk een greep naar de hoogste top : « Macbeth » van Shakespeare, in vertaling van E. Flerackers. Dit meesterlijke treurspel van grenzeloze eierzucht illustreert treffend het woord van Aischulos : « Wet van 't vergoten bloed. Het ene vergieten vergt het andere vergieten. Ondergang vloeit uit ondergang ». Voor Antoon Vander Plaetse was het een gedroomde opgave. De klassieke verzen vonden een hernieuwde kadans bij een beheerst en sierlijk spel. Hij had de teugels weer stevig in handen en zou ze, goddank, nog lange jaren vasthouden.

De Nobelprijs voor letterkunde 1948 werd toegekend aan de Engelse dichter en dramaturg Thomas Stearns Eliot. Naast een even belangrijk als omvangrijk kritisch werk, schreef hij ook voortreffelijke historisch-lyrische drama's, o.a. « Murder in the Cathedral » (1935). Dit moeilijk werk behandelt het levenseinde van Thomas Becket, aartsbisshop van Canterbury, vermoord in 1170. Het getuigt van een ongemeen meesterschap over de taal, van een zeldzame ritmische sensibeleiteit, van een scherpe kijk op religieuze en politieke problemen.

De hoogste litteraire erkenning bracht Eliot in de actualiteit. Dankbaar werd hiervan gebruikt gemaakt en « Moord in de Kathedraal » kwam op het programma van halfvasten 1949.

Als kostelijk toemaatje volgde een sprookje van Henri Brochet « De Gierigaard, de Soldaat, de Laars en de Grote Duivel », uit het Frans vertaald door René Willeme. Het was een gemoedelijk lesje, vlot, levendig en leuk vertolkt door een groep jongere spelertjes. Zij kregen aldus de kans zich op langere termijn op belangrijke prestaties voor te bereiden.

In 1950 bracht het halfvastenfeest eveneens een tweeluik. Vooraf « De Nachtegaal en de Keizer » een sprookje van Andersen, door G. Massinkoff voor toneel bewerkt. Ook hier kwamen uitsluitend leerlingen uit de lagere graad van de

In 1954, jubelopvoering (1654-1954) van « Lucifer » van Joost Van den Vondel, eveneens onder regie van A. Vander Plaetse en met de medewerking van choreograaf Heiko Kolt.

Leo Pattyn in de rol van Lucifer, de stedehouder, tussen de Luciferisten, de oproerige geesten.

« Op, trekt op, o gij Luciferisten,
Volgt dees vaan !
Rukt te hoop al uw krachten en listen !
Trekt vrij aan !
Volgt dezen God op zijn trommel en trant.
Beschermt uw recht en vaderland. »

(Uit de optocht der Luciferisten)

humaniora voor het voetlicht. In een sierlijke taal, een aantrekkelijk spel en een smaakvolle Chinese enscenering, betoverden de jonge kereltjes zaal na zaal.

Als hoofdschotel werd daarna aangeboden « De Vrek », blijspel van Molière, in een bewerking van C.E. Rath. Pittige dialogen en sprankelende regie brachten een opvoering die echt in de geest lag van de grootmeester van de Franse komedie.

Voor de rekwisieten en decors van beide stukken had men de welwillende medewerking verkregen van het huis Henri Brouwers uit Menen, specialist in antieke voorwerpen en stijlmeubilair.

De traditie was intussen gegroeid. Meer geoefende spelers stonden klaar. Men mocht gerust een nieuwe sprong wagen. « Julius Caesar », Shakespeares psychologisch drama, gebaseerd op de gegevens van de geschiedschrijver Ploetarchos, kwam aan de beurt in 1951. Een groep van niet minder dan 60 acteurs zette zich geestdriftig aan het werk. Enkelen onder hen zouden in dit zware stuk de belangrijkste rol van hun toneelleven spelen. Nieuwe gordijnen in rood en grijs fluweel zorgden mede voor een sober en stijlvol decor. De hoofdrollen konden overtuigen. De vertoning was gaaf. De redevoeringen van Brutus en Antonius, de samenspraak van de musicerende Lucius met Brutus voor de tent bij nacht blijven onvergetelijk. « Give me a bowl of wine. In this I bury all unkindness ».

Het keurig gedrukte programma met de Corinthische zuilen, blijft nog getuigen van de ernstige pogingen in de richting van een klassieke esthetica.

In het werk van Jan de Hartog, de in 1914 te Haarlem geboren Nederlandse toneel- en romanschrijver, speelt de zee een voorname rol. Zijn toneelstuk « Schipper naast God » beleefde een verbluffend succes, zowel te Amsterdam als te Parijs en te Londen.

In 1952 werd dit stuk uitgekozen. Het bracht meteen een competitie met de andere onderwijsinrichtingen van de provincie. Het A.W.T. (Algemeen Westvlaams Toneelverbond) had immers een provinciale toneelprijskamp uitgeschreven, waaraan de grote onderwijsinstituten geestdriftig deelnamen.

Met deze opvoering heeft regisseur Vander Plaetse waarschijnlijk de meest homogene prestatie bereikt uit de ganse reeks. Voor het relatief klein aantal rollen (13) werden vrij gemakkelijk de gepaste spelers gevonden. Halfvasten viel op 23 maart, wat uitzonderlijk laat is. De voorbereidingsperiode was dus aanzienlijk langer. Zelden waren de spelers zo intens voorbereid en was de rolkennis zo feilloos.

Is het niet tekenend dat een van de spelers in een grote zwarte jas en dito hoed, geschminkt en met een indrukwekkende baard, rustig de kleedkamer verliet, in de dreef de lentegeuren ging opsnuiven, tot aan het grote hekken geraakte, de Zuidstraat inwandelde en een gesprek aanknoopte met een onthutste politieagent? Dit alles terwijl in de zaal het eerste bedrijf werd gespeeld voor een gefascineerd publiek.

Op zondag 20 april had te De Panne de jaarlijkse goudwed plaats van het A.W.T. De uitslag van de wedstrijd werd er bekend gemaakt. Het was een schitterend succes voor het Klein Seminarie dat de eerste prijs bekam in de algemene rangschikking, samen met het St.-Jozefscollege uit Izegem met Antoon Van de Veldes « Radeske ». Daarbij kregen wij nog de prijs voor de best verzorgde uit-

spraak voor de ganse groep. Antoon Herpels, die de zware titelrol vertolkte, ontving darenboven nog de prijs voor het beste individuele spel. Echt een bekroning over de gehele lijn.

Voor de leerlingen uit de humaniora werd die prijs omgezet in een gratis vertoning van het stuk van Henri Ghéon, « Kermisvolk met Kerstmis », door het Schooljeugdtheater opgevoerd op 22 december 1952.

Het feit dat de K.S.A.-Jong-Vlaanderen in 1953 op haar beurt een toneelprijskamp organiseerde voor de inrichtingen van middelbaar onderwijs toont aan dat er meer en meer belangstelling was voor het toneel dat onze instituten aan het publiek aanboden. Zonder aarzelen besliste het Klein Seminarie deel te nemen, al was het de eerste maal dat men het zonder de steun van de filosofiestudenten zou moeten klaarspelen.

« Het Heilig Experiment », historisch drama van Fritz Hochwälder, had in Frankrijk alleen bij de 200.000 toeschouwers geboeid. Dit bewijst de uitzonderlijke dramatische kwaliteiten van het werk. Dat dit stuk werd gekozen om mee te dingen naar het Landjuweel voor Jongstudenten, was op zichzelf reeds een meevaller. De keus van een passend toneelwerk is voor een college meestal een lastig probleem. Zowel letterkundige als culturele en morele waarde, mogelijkheid voor jonge mannen beneden de twintig om het aan te kunnen, en genietbaarheid voor een gewoon collegepubliek, zijn voorwaarden die niet zo licht samen vervuld zijn. Hier waren zij het ongetwijfeld. Ieder speler beleefde zijn rol en beeldde die treffend uit. « Men vergat dat het studenten waren die voor ons optraden. Houding, mimiek, reacties, alles bleef in de lijn van het karakter dat zij uit te beelden kregen ». Aldus het verslag van de jury.

Deze jury was samengesteld uit Z.E.H. A. Camerlynck, toenmalig principaal van het St-Henricuscollege te Komen, Z.E.H. A. Deman, directeur van de kliniek « Maria's Rustoord » te Roeselare, en de Heer Jozef Vandaele, leraar en letterkundige te Tielt. Hun verslag was uitermate lovend en sprak van gelukwensen voor regisseur, medewerkers en spelers.

Op zondag 12 april 1953 werd op de K.S.A.-leidersdag te Wielsbeke de uitslag bekend gemaakt. De eerste prijs werd toegekend aan het Klein Seminarie dat aldus zijn erelijst met een nieuwe palm kon aanvullen.

Begin 1954 verscheen de eerste uitgave van Vondels « Lucifer ». Op 2 februari van hetzelfde jaar kende het stuk zijn eerste opvoering in de Amsterdamse schouwburg.

Deze datum werd reeds lang in 't oog gehouden. Was dat niet de gepaste dag om een jubelopvoering te brengen van het meesterwerk van de grootste Nederlandse woordkunstenaar ?

« Het Klein Seminarie heeft met de vertoning van Vondels « Lucifer » meer gebracht dan 'n oefening voor jonge spelers. Het was 'n cultuurmanifestatie, 'n belijdenis van geloof in de geestelijke waarde en in de onvergankelijke schepingskracht van het Dietse volk ». Aldus regisseur Antoon Vander Plaetse in zijn verantwoording. Daar dit hemeldrama door zijn bijzondere aard als het ware geschapen is voor de symboliek van de lichamelijke uitbeelding, werd voor de choreografie een beroep gedaan op Heiko Kolt, die zelf Estlander, zijn opleiding genoten heeft in de Russische schouwburgen. Het aandeel van deze begaafde

In 1956, ter gelegenheid van het 150-jarig bestaan van het Klein Seminarie, opvoering van de Griekse tragedie « Antigone » van Sofokles, met in de hoofdrol (Kreoon) regisseur A. Vander Plaetse.

« Kreoon vergeldt de zondeschild en de opstand tegen het wettig gezag met onmenselijke verhoudingen. Opgezwepen door zijn absolute staatsmacht komt hij in konflikt met de goden ; zij zullen hem in de ravijn van verpletterende wanhoop en vernietiging stoten. »

(A. Vander Plaetse in zijn inleiding)

kunstenaar in de opvoering van Lucifer kan men moeilijk overschatten. Nog andere medewerking werd bekomen. Arno Brijs tekende de kostuums. De muzikale omlijsting werd verzorgd door H. Marechal op een electrostatisch Dereux-orgel, welwillend ter beschikking gesteld door het huis Vander Elst uit Brussel. Pruiken werden speciaal gemaakt door het huis Daniël Bernaert uit Eernegem. De grafische kunstenaar Albert Setola tekende de affiche.

De galavertoning op de historische datum van 2 februari 1954 vond plaats voor een uitgelezen schaar genodigden, en werd voorafgegaan door een receptie waarop de bijzondere betekenis van deze opvoering werd toegelicht. Aanvankelijk waren naast deze galavertoning slechts vier gewone vertoningen voorzien en twee schoolvertoningen. Gezien de uitzonderlijke belangstelling werden het er twaalf.

Samen met de zeer uitgebreide en even uiteenlopende persstemmen bewezen deze duizenden toeschouwers dat « Lucifer » een niet alledaags gebeuren was. De diepe aandacht en de serene sfeer kwamen ons telkens tot achter de gordijnen weer zeggen « dat het goed was ».

Voor de leerlingen die er met volle toewijding aan gewerkt hadden, - « der Bühne so ergeben ! », zei Heiko - behoort Vondels « Lucifer » tot hun schoonste collegeherinneringen.

Indien wij dit overzicht hier laten eindigen, dan is het met de wens dat in een tweede bijdrage de niet minder interessante geschiedenis van de volgende jaren zou worden geschetst. Anderen zijn hiervoor beter aangewezen.

Het zal intussen opgevallen zijn dat wij vermeden hebben veel namen te vermelden. En wel opzettelijk. De medewerkers « intra muros » waren zo talrijk dat het ondoenlijk bleek ze al te noemen. Even onmogelijk was het, een verantwoorde keus te doen. Allen hebben samengewerkt, geestdriftig en eensgezind. De voorstudie kende onvermijdelijk hoogten en laagten. Ook hier kon men spreken van wisselende bewolking. Maar de zon van het geloof in het resultaat was telkens de sterkste.

Tot slot willen wij graag onze dankbare sympathie en onze oprechte waardering uitdrukken voor allen die wij op of rond het toneel hebben leren kennen als begaafde jongelui en als fijne mensen, en om hun talenten, en vooral om hun levensstijl en hun rijke karaktergaven. Zij hebben geleerd ongedwongen en stijlvol op te treden. Elke inspanning die daartoe bijdraagt kan stellig niet nutteloos zijn. Zij hebben levendig ervaren wat een groep mensen kan bereiken, als ieder gelooft in zijn mogelijkheden en men de krachten samenbundelt. En de vriendschap die daar is gegroeid is reeds meer dan eens duurzaam gebleken.

Als synthese van verscheidene kunsten is het toneel voor velen een gelegenheid geweest om kunst en schoonheid te scheppen en om in hun leven deze waarden als constante en soliede elementen te blijven behartigen.

Toneel is een rijk domein.

Wij kunnen er de evangelische wijsheid op toepassen, omschreven door Erasmus : « Frugifer illic campus est, et pauci messorum ». « Het veld is er vruchtbaar, maar de oogsters gering in aantal. » Moge in het Klein Seminarie hun aantal niet verminderen !

K. De Wilde

Drie jaar Peru

MISSIONARIS ?

Van jongsaf heb ik grote bewondering gekoesterd voor de missionaris, iemand die alles en allen verlaat om in een ver land te gaan leven te midden van niet- of halfbeschaafde mensen, die zich moet wennen aan ander klimaat, cultuur, leefgewoonten. In dit opzicht ben ik allesbehalve missionaris ; ik woon in Lima, dat voor geen enkele Europese hoofdstad moet onderdoen, zij het dan in een minder nette volksbuurt, maar dan weer ruim gehuisvest en zonder materiële zorgen.

Peru is ook geen « missieland » ; alleen in het oosten van het land, in de « selva », de streek van de wouden, werken buitenlandse apostolische vicarissen of prelaten. Volgens de wet moeten de bisschoppen de Peruviaanse nationaliteit bezitten. Anderzijds zijn twee derden van alle priesters buitenlanders.

WAAROM ZO WEINIG PRIESTERS ?

Een vraag die jongeren mij vaak stellen, terwijl ik dacht dat zij die voor mij zouden beantwoorden. Slechts heel geleidelijk begint men aan te voelen waarom. Terloops een kleine veelzeggende allusie : men spreekt over priesters met wat medelijden, een tikje spot als over niet heel normale mensen. Wat normale « mannen » zijn dat wordt je geleidelijk duidelijk. Iemand uit de vierde middelbare vertelt dat in de les een leerling de mening oppert dat het normaal is dat een jongen van 16-17 jaar seksuele betrekkingen heeft en dus af en toe een prostitutiehuis bezoekt ; de aanwezige leraar bevestigt dat. Een universitair vertelt dat in de cursus een prof toegejuicht werd door de 200 aanwezigen toen hij zegde dat volgens hem de vrouw niet meer was dan een voorwerp van de genotsbehoefte van de man. In zulke mentaliteit kan het celibaat moeilijk gewaardeerd worden, te meer omdat in het binnenland 90 % van de priesters, zegt men, zonder gehuwd te zijn vrouw(en) en kinders hebben. Het ontslag en huwelijk van de vroegere hulpbisschop van Lima heeft dan ook ontzettend veel weerklank gehad in de pers en de publieke opinie : veel ergernis maar vooral spot, leedvermaak en bevestiging van de gangbare mening dat celibaat geen zin heeft. « Die is tenminste oprecht, » zei een jongen van de derde middelbare in mijn les « hij trouwt, die 90 % zijn hypocrieten ».

Eens vroeg men mij : « Waarom ben je eigenlijk naar hier gekomen ? » - « Omdat er hier zo weinig priesters zijn ». Een jongen van de J.E.C. (Juventud Estudiantil Catolica), die me reeds een tijd kende, zei zo half schertsend : « En waarom zijn er eigenlijk zo veel nodig ? »

In zekere zin heeft hij gelijk. Veel werk dat vroeger ons monopolie was, kan evengoed door anderen waargenomen worden. In de J.E.C. werkt een flinke groep lekleraressen die groepen begeleiden, met veel pedagogische zin en oprechte godsdienstige bekommernis.

Joris Deleze met een van zijn goede medewerkers bij het bouwen van « de Ark », een centrum voor apostolische bezinning te Lima in Peru.

Op tocht met zijn trouwe ezel naar de bergbewoners in Huaraz.

MIJN WERK HIER

Bijna uitsluitend met jeugd uit het middelbare onderwijs. Negen uur godsdiensten in 2de, 3de en 4de van een rijksmiddelbare jongensschool. Godsdienst is verplicht vak voor allen, één uur per week, maar men hecht weinig belang aan dat «bijvakske»; er is minder tucht, altijd klassen van vijftig, veel luie en minder bekwame leerlingen. Acht uur per week verzorg ik de biecht en persoonlijke leiding van de leerlingen uit de 4de en 5de middelbare van een broederschool, geef ook hun retraites.

Verder ben ik ook aalmoezenier van de J.E.C., van enkele equipes en dit jaar ook van de leidersploeg voor Lima. Samen met leiders en andere aalmoezeniers organiseren wij bezinningsdagen, recollecties, studieweken.

Tenslotte ben ik verantwoordelijk voor het studentenhuys «Yachayhuasy» (huys waar men leert), waar 25 universitaires gehuisvest zijn behorend tot acht verschillende universiteiten. Het tehuis werd gebouwd dank zij «Broederlijk Delen» en voltooid met steun van «Broederlijk Delen», O.P.-hulp en giften uit Roeselare.

VOOROORDELEN EN OPENHEID

Traditioneel laten de jongeren zich moeilijk organiseren. Wel vormen ze spontaan clubs om te voetballen, excursies en dansfeestjes in te richten. Op veel parochies ontstonden groepen die het niet lang uithielden als men ze iets diepers wilde meegeven. Ontelbaar zijn degenen die hun tijd doden in eendelige gesprekken op de hoeken van de straat of voetbalspelend - het klimaat werkt het in de hand. In de laatste tijd bestudeert men de dynamiek van de groepen en er komt meer schot in.

Individueel oppervlakkige contacten zijn zeer gemakkelijk. Maar vooraleer ze je hun vertrouwen schenken moeten de meesten heel wat vooroordelen en wantrouwen overwinnen. Roberto kende ik sedert een jaar, hij was lid van de J.E.C., ik was bij hem thuis geweest; zekere avond, samen met een ander aalmoezenier zijn we aan 't praten en zegt hij zo laconiek: «nu (d.i. na een jaar) weet ik tenminste al dit: dat de priesters niet noodzakelijk charlatans zijn (charlar = praten)». Hij is een rustige jongen, oudste van 5, zijn vader is electricien; zijn ouders gaan nooit naar de kerk, de kinderen wel, tot ze 12-13 jaar zijn. Dezelfde Roberto zei me onlangs: «Mijn moeder heeft een jaar buitenhuis gewerkt, eten koken en verkopen op de markt, omdat we allen schoolgaande zijn, maar we zijn erop verslechterd: drie moeten hun jaar overdoen, moeder is nooit thuis en de kinderen altijd op straat; economisch gaat het evenmin beter want «de ouwe» werkt nu minder en houdt er een andere vrouw op na, met wie hij al een kind heeft.» En zo zijn er veel gezinnen, met weinig of geen godsdienstige of morele atmosfeer. De traditionele devotiegodsdienst van ouders en grootouders vinden de jongeren belachelijk, en voor al wat mis en sacramenten is, zijn ze allergisch. Eens dacht ik dat het nuttig was hen te laten nadenken over het onderscheid tussen geloof en bijgeloof, in verband met wijwater, medailles, novenes, heiligenverering, en gaf aan twee jongens van 14 het tijdschrift «Geloof en Volksdevoties», uitgave «Fêtes et Saisons». Interessant, zeiden ze, voor... onze grootouders, Zijzelf zijn reeds voldoende geseculariseerd.

URGENTER PROBLEMEN

En of ze gelijk hebben ! Het is van weinig belang te weten of er al dan niet nog processies dienen gehouden te worden of kaarsen gebrand ; zelfs niet of de priesters hier gehuwd of ongehuwd zullen zijn. Het komt er op aan te weten of het geloof van de christen een kracht is die meetelt om de huidige maatschappij te veranderen. Vroeger was het de gewoonte « iets » te doen voor de armen. Katholieke colleges stuurden groepen naar de « *barriadas* » (krotbuurten) om levensmiddelen en kleren uit te delen, catechismus te geven, bomen te planten. Men wordt sceptisch tegenover dat soort hulpbetoon, begint smalend te spreken over die « *obras asistenciales* », die het geweten sussen van degenen die bezitten en niets oplossen voor degenen die lijden, integendeel hun het leven draaglijker maken waartegen ze in opstand zouden moeten komen. Een voorbeeld van die voorbijgestreefde vorm van paternalisme (en volgens moderne criteria « armenbedrog ») is de jaarlijkse « maaltijd van de kardinaal », waar een driehonderdtal leden van de high life 1.200 fr. betalen voor een sober maal, de opbrengst komt ten goede aan sociaal werk in de « *barriadas* ». Dat werk is er nog altijd dringend nodig, en ook nuttig, wanneer het tenminste de mensen niet belet bewust te worden van het abnormale van hun toestand.

REVOLUTIE

Behalve de ultraconservatieven, zijn allen het eens dat er een grondige revolutie nodig is. In januari 1969 verklaarden de bisschoppen van Peru : « Wij leven in een TOESTAND van ZONDE, die een aanfluiting is van het Evangelie. Het is plicht van de apostolische bewegingen zich totaal in te zetten voor de wijziging van de onrechtvaardige structuren ».

Het probleem is : hoe ? Er bestaan geen arbeiderspartijen noch sterke arbeiderssyndicaten om pressie uit te oefenen. Blijft er dan maar één uitweg ? Of de revolutie al dan niet bloedig zal moeten zijn, hangt dan niet af van degenen die ze willen doorvoeren maar van degenen die de macht in handen hebben en de misbruiken om de « gevestigde wanorde » te bestendigen. Daarom is de grote meerderheid van de universitaire pro-Mao ; ook in het secundair onderwijs dweept men met Fidel Castro, Che Guevara, Camilo Torres. De grote vijand is het N.A.-kapitalisme ; de jongeren zingen graag het spotlied : « Mooie Amerikaan, er stroomt whisky in je aderen, gekocht met het brood dat je roofst van de onderdrukte volkeren ; jullie denken zich « supermen », maar jullie uurwerk is verachterd, thans luidt het : Cuba : ja, yankee : neen ! ».

In dat klimaat moeten de apostolaatsbewegingen werken ; grotendeels een taak van « *concientización* » : bewustmaking, mentaliteitsvorming. Want ondanks armoede en uitbuiting is de meerderheid zeer conformistisch. De meeste jongeren, hierin gesteund door thuis en college, hebben maar één verlangen : universitaire studies, academische titel, en dan goed geld verdienen en zó ontsnappen aan de miserie, een zeer individualistische en materialistische mentaliteit. De « bewuste » jeugd vecht daartegen en ijvert voor een verandering van het systeem zelf, door allerlei activiteiten in en buiten de school : clubs, schoolkranten, muurkranten, gespreksgroepen, sociale acties.

De sociale noodtoestand maakt dat de leden van de K.A.-groepen zich veel sterker verbonden voelen met ongelovigen, vooral marxisten, die zich voor hetzelfde doel inzetten, dan met de traditionele katholieken. Vanuit hun concreet engagement leren ze begrijpen wat christen zijn betekent: veranderen van mentaliteit, beginnen denken en leven met en voor de anderen en zó, in de naaste, God ontmoeten; zich mede-engageren met Christus. Geleidelijk het evangelie ontdekken met zijn eis tot persoonlijke bekering, als men zich niet wil beperken tot kritiek van anderen en vervallen in dualiteit in eigen leven. Eerst dan beginnen ze open te staan voor gebedsleven en sacramenten. Aalmoezenier zijn van zulke groepen jongeren is een boeiend werk maar vergt veel begrip en oneindig geduld, en geef dat de Heer in hen zijn werk voltrekt.

GELOOF JE ECHT ?

Bovendien dwingt contact met de jongeren, die veelal niet de minste religieuze mentaliteit hebben, je tot dieper geloofsleven. Evidente dingen worden in vraag gesteld, dingen die je nooit voor jezelf hoefde te verantwoorden. Spontaan herleiden ze christen zijn tot: een zich engageren voor een betere wereld; de naaste beminnen is God beminnen; en vragen zich af: wat hebben we méér dan een niet-gelovige die zich eveneens totaal inzet? Zo dwingt men je te verwoorden WAT je gelooft en WAAROM je bidt, en bewuster te leven en consequenter. Zo geef je je er rekenschap van dat je meer ontvangt dan je geeft.

LUISTEREN

Soms zouden de sociale problemen of de geloofsopvoeding je doen vergeten dat de jongeren ook nog persoonlijke problemen hebben, affectieve, morele en vooral familiale. In een J.E.C.-groep was er een jongen Felipe, die erg bedeesd was; zelden sprak hij en dan nog zo binnensmonds dat ik hem nauwelijks verstond. Tot hij op zekere dag bekende dat «zijn vader» hem zegt dat niet hij maar «een ander» zijn vader is; hij wordt thuis achteruitgesteld; bovendien woont zijn moeder in het binnenland. Zo mist hij de nodige genegenheid om normaal te ontwikkelen.

Een andere jongen gaat met zijn moeder vader bezoeken in het hospitaal en wordt daar geconfronteerd met de «andere vrouw». En zo moet je telkens weer luisteren en moed geven en voorkomen dat jonge mensen verbitterd worden. Soms is het pijnlijk als je raad geeft en moed insprekt aan iemand die «een hopeloos geval» lijkt en die je zou willen afschrijven, maar omdat hij geen «geval» is maar een persoon, moet je tegen alle hoop in, hoop geven en in die hoop trachten te geloven. Zo bv. Pépé, een jongen van 23 jaar, hij heeft nooit zijn vader gekend, zijn moeder stierf van miserie, hij blijft achter met een broertje bij de stiefvader en een zusje in een weeshuis; is zelf drie jaar ziek geweest, moet nog zijn middelbare studies beginnen want kan geen zwaar werk aan, zoekt telkens werk en mislukt telkens weer, moet zich af en toe in het hospitaal laten opnemen; komt eindeloze monologen houden als hij ten einde raad is, want hij staat letterlijk alleen op de wereld. Tijdens zulke gesprekken ondervind je hoe kort je geduld is en hoe moeilijk het is echt mee te voelen met iemand.

Joris Deleye op huisbezoek.

In zijn werkkamer.

IK BEN GEEN BANKIER

En toch beschik ik over heel wat geld om te helpen omdat er zoveel vrienden en familieleden zijn die mij geld opsturen. Armen ontbreken er niet. Hoe dikwijls vraagt een universitair enkele franken om die morgen zijn bus te betalen of om te eten - en komen dus geregeld te kort. Velen moet je helpen als ze naar de dokter moeten of om medecijnen te kopen, die hier abnormaal duur zijn. Een universitair help je om een tweedehandsmotor te kopen om een handelszaakje te beginnen, om 's avonds te kunnen studeren. Een theologiestudent, zoon uit arm boerengezin, wil niet meer in het seminarie wonen, dat artificieel milieu en zo comfortabel, zegt hij, en wil zelf zijn kost verdienen vooraleer verder te studeren en priester te worden ; je leent hem geld om een vishandel te beginnen ; ook hij zal avondcursussen volgen. Een taxichauffeur die je goed kent heeft gebotst met zijn oude kar omdat zijn remmen niet werkten ; je leent hem 1.000 fr., want hij heeft vrouw en drie kinderen, en hier leent men geld tegen 20 procent per... maand ! Je kunt niet iedereen helpen, maar je voelt je, telkens wanneer je kunt, dankbaar tegenover de vrienden die het mogelijk maken.

ONGEVOELIG VOOR DE MISERIE ?

Aanvankelijk voel je geërgerd de schrille tegenstelling aan tussen rijkemanskwartieren en armoewijken, hongerlonen en vette wedden ; je weet dat in San Isidro de honden beter gehuisvest en gevoed worden dan de kinderen in Surquillo. Maar op de duur begin je te wennen aan dingen die je elke dag ziet, te meer omdat de mensen zelf zo weinig opstandig zijn.

Toch zijn er heel wat dingen die blijven schokken : zoveel miseriemoedertjes die de hele dag met een baby op de rug op straat staan te verkopen ; kinderen van 6 jaar op straat spelend 's avonds te 10 uur, en de mannen drinkend in de cafés, omdat ze thuis zo eng wonen ; een schoenpoetsertje van 11 jaar die kostwinner is voor zijn zieke moeder en drie broertjes, want vader « is er niet » ; zoveel mannen die telkens weer werk moeten zoeken ; armen die armen bestelen, want de rijkemanshuizen zijn beter beschermd ; sukkelaars die uren staan te wachten aan de « consultorio médico » : komt de dokter vandaag of komt hij niet ?

GEVEN EN VOORAL ONTVANGEN

Drie jaar verblijf in Peru stemt me wel heel dankbaar ; grote dingen doe je niet ; ook maar best, want anders zou je je nog onmisbaar gaan wanen en, hoe eerder de Peruvianen ons kunnen missen, hoe beter. Maar tevens dank ik de Heer omdat ik voor heel wat jonge mensen iets heb kunnen betekenen. En dat voor een groot deel dank zij het begrip en de tact waarmee zij en vooral de Peruviaanse priesters met wie ik samenwerk, mij hier aanvaarden en steunen.

J. Deleye

De belasting over de toegevoegde waarde

Als oud-leerling van het Klein Seminarie wil ik graag eveneens mijn steentje bijdragen tot de uitbouw van een oud-leerlingenblad. Aangezien de vogel doorgaans zingt zoals hij gebekt is en ik nu toevallig als provinciale directeur van Taksen en B.T.W. fungeer, is het nogal vanzelfsprekend dat ik mij op het glibberig fiscaal pad zal wagen, om te trachten de lezers enigszins in te wijden in de nieuwe fiscale wetgeving: de belasting over de toegevoegde waarde die vanaf 1 januari 1970 in België zal in voege treden.

I. INLEIDENDE BEGRIPPEN

Vooraleer de eigenlijke studie der nieuwe wet aan te vangen acht ik het nuttig even aan te tonen op welke wijze deze wetgeving in het kader van de belastingen zal ingelijst worden.

De bijzonderste belastingen, waarmee de schatkist haar gewoon budget spijs kunnen als volgt geresumeerd worden :

- a) zegelrechten en met het zegel gelijkgestelde taksen, registratierechten en successierechten, samen 93,5 miljard in 1968, geëind door het bestuur der Registratie en Domeinen, en waarvan de met het zegel gelijkgestelde taksen met een opbrengst van 81 miljard voor zich alleen reeds het leeuwenaandeel opeisen ;
- b) bedrijfsbelasting, roerende en onroerende voorheffing, belastingen op het inkomen, verkeersbelasting, enz., alles gecatalogeerd als « directe belastingen », en als zodanig aan het gelijknamig bestuur ter inning toevertrouwd, bedroegen in totaal 95,3 miljard in 1968 ;
- c) tenslotte de invoerrechten, accijnzen en de bijzondere verbruiktaksen, samen 39 miljard in 1968, en waarvan de invordering het bestuur der Douanen en Accijnzen opgelegd werd.

Deze drie takken vertegenwoordigden aldus samen $\pm$ 227 miljard op een budget van nagenoeg 240 miljard. Uit deze getallen kan men eveneens de belangrijkheid van de met het zegel gelijkgestelde taksen afleiden die circa één derde van het globale budget voor hun rekening nemen.

Welnu, het zijn juist deze laatste taksen die per 1 januari 1970 zullen ophouden te bestaan en door een nieuwe taxatie, de belasting over de toegevoegde waarde, zullen opgeslorpt en vervangen worden.

In detail beschouwd kunnen de bestaande en te vervangen taksen als volgt omschreven worden :

- a) de gewone overdrachttaks op de lichamelijke roerende overdrachten (7 %) ;
- b) de factuurtaks op dezelfde overdrachten (7 ‰) ;
- c) de taks op de werkaannemingscontracten (7 % of 7 ‰) ;
- d) de taks op de roerende verhueringen en het vervoer (7 %) ;
- e) de verlaagde of verhoogde forfaitaire overdrachttaksen (3,5 13 % of meer) ;
- f) tenslotte de weeldetaks (18 tot 23 %).

Uit hetgeen voorafgaat blijkt zeer duidelijk dat de directe belastingen met de eigenlijke taksen geen uitstaans hebben en dat de invoegetredding der nieuwe wet over de toegevoegde waarde dit principieel onderscheid zal handhaven.

II. DEFINITIE EN BIJZONDERE KENMERKEN DER B.T.W.

De B.T.W. is, in de grond, een indirecte belasting die zal geheven worden ter gelegenheid van de leveringen van goederen en van de prestaties van diensten, telkens over de volledige prijs, evenwel onder dit voorbehoud dat de leverancier of de dienstverrichter maandelijks aan de fiscus slechts een bedrag zal moeten storten dat overeenstomt met de belasting **over de toegevoegde waarde**, dit is het verschil tussen de doorberekende belasting en diegene die aan hemzelf in de onmiddellijke voorafgaande fase werd aangerekend.

Het gaat uitsluitend om verrichtingen **ten bezwarende titel**, verdelingen inbegrepen, zodat alle **schenkingen** buiten de wet vallen. Zoals verder zal uiteengezet worden, heeft de wetgever hierop één uitzondering behouden (auto's, vliegtuigen, jachten).

Hieraan dient nog toegevoegd dat de leverancier of de dienstverrichter enkel dan de belasting aan zijn klant moet doorrekenen, wanneer **hijzelf** onder de categorie der « belastingplichtigen » valt.

In deze bepaling komen onmiddellijk twee essentiële verschillen met de huidige taksenwetgeving naar voor.

Het eerste verschil ligt in het feit dat de eisbaarheid der vigerende taksen slechts uitzonderlijk beïnvloed word door de **hoedanigheid** van de leverancier of de dienstverrichter, terwijl zulks voor de B.T.W. van kapitaal belang is.

Wanneer een handelaar bijvoorbeeld, zelfs voor beroepsdoeleinden, een schrijf- of rekenmachine bij een niet-belastingplichtige aankoopt, dan kan er op deze verrichting geen B.T.W. verschuldigd zijn ; is de verkoper, integendeel, belastingplichtige, dan wordt de belasting onmiddellijk eisbaar, zelfs al is de koper een particulier verbruiker, handelende voor private doeleinden.

Vooraleer het tweede verschil in beide wetgevingen te belichten blijkt het nuttig de bij de nieuwe wet voorziene « criteria » als **belastingplichtige** nader te ontleden.

Art. 4 der wet luidt als volgt : « belastingplichtige is ieder wiens werkzaamheid erin bestaat geregeld en zelfstandig, met of zonder winst oogmerk, hoofdzakelijk of aanvullend, leveringen van goederen of diensten te verrichten die in dit wetboek zijn omschreven. »

Enkele woorden uitleg zijn hier vereist.

— **Eike fysieke persoon of rechtspersoon** : de hoedanigheid van de belastingplichtige is onafhankelijk van de juridische bekwaamheid van de persoon, van zijn nationaliteit of van zijn woonplaats. De rechtspersoon moet zelfs stricto sensu geen rechtspersoonlijkheid bezitten, zodat een bepaalde vrije groepering belastingplichtige kan zijn.

— **Geregelde werkzaamheid** : dit veronderstelt een opeenvolging van gelijkaardige leveringen van goederen of prestaties van diensten ; hoedanigheid van

belastingplichtige kan eveneens voortspruiten uit het stellen van een ondubbelzinnige daad die de wil vooropstelt voortaan geregeld belastbare handelingen te verrichten.

Aldus zal een persoon die slechts éénmaal een belastbaar goed verkoopt of belastbare dienst presteert nog geen belastingplichtige worden; anderzijds is een vennootschap die opgericht wordt om belastbare handelingen te stellen, vanaf haar oprichting reeds belastingplichtige.

— **Zelfstandige werkzaamheid**: de loontrekkende, die onder de wetgeving op de arbeiders- of bediendencontracten valt, kan nooit belastingplichtige zijn in de mate van de handelingen ter uitoefening van die contracten verricht.

— **Met of zonder winstoogmerk**: kunnen aldus belastingplichtige zijn: de verenigingen zonder winstgevend doel, de beroepsverenigingen, de instellingen van openbaar nut, enz...

— **Hoofdzakelijk of aanvullend**: zo een loontrekkende 's avonds na zijn diensturen voor eigen rekening als boekhouder voor derden optreedt, wordt hij ipso facto belastingplichtige erbij voor deze nevenbezigheid. Zelfde oplossing voor iemand die, buiten zijn normaal bezoldigd werk, geheime commissielonen voor bijkomende zelfstandige benaarstigingen zou optrekken.

Het tweede essentieel onderscheid tussen de nieuwe belasting en de huidige taksen ligt in de wijze van taxatie zelf. De taks wordt thans bij elke verhandeling betaald door zegels te plakken op een factuur, of door de factuur door middel van een zegelmachine te zegelen, zonder tussenkomst van de fiscale administratie. Zodoende wordt elke schakel in het bedrijfsleven cumulatief belast, zonder rekening te houden met de in de vorige fasen reeds geheven taksen die in de prijs geïncorporeerd blijven.

De belastingdruk in dergelijk cascadestelsel is aldus afhankelijk van de lengte van de productie - en distributieketen zodat het niet mogelijk is met zekerheid te bepalen hoeveel belasting een bepaald produkt uiteindelijk zal ondergaan.

Indien de Staat, door kunstmatig ingrijpen, de vreemde concurrentie wenst in te dijken, hetzij door bijvoeging van een verhoogde compenserende taks bij de invoer, hetzij door een teruggave bij de uitvoer naar de vreemde, zal het vanzelfsprekend onmogelijk zijn een nauwkeurig coëfficiënt te berekenen, aangezien het totaal bedrag van de in alle stadia geheven taksen slechts approximatief kan gecijferd worden.

Het ligt nu juist in de bedoeling van de wetgever de nieuwe belasting zo in te richten dat zij doorzichtig wordt en elke belastingcumulatie uitsluit. Om dit doel te bereiken moet men ertoe komen een algemene verbruikbelasting op de goederen en diensten te leggen, die strict evenredig is met de prijs van die goederen en diensten, ongeacht het aantal transacties die tijdens het productie- en distributieproces ontstonden.

De B.T.W. wordt bij elke levering van goederen of bij elke dienstverrichting volgens een bepaald tarief, berekend over de prijs van het goed of van de dienst; het aldus berekend belastingbedrag is echter slechts verschuldigd onder aftrek van de onmiddellijk te voren geheven B.T.W., die op de diverse bestanddelen van die prijs drukte.

Voorbeeld :

In de loop van de maand januari 1970 verricht een fabrikant van onderhouds-producten de volgende handelingen :

- a) hij koopt in België voor 500.000 frank grondstoffen, belast met 18 % B.T.W., dus 90.000 frank.
- b) hij bestelt voor 300.000 frank andere grondstoffen, waarvoor hij 14 % B.T.W. betaalt, dus 42.000 frank ;
- c) hij ontvangt voor 30.000 frank verpakkingsmiddelen en kantoorbehoeften, getaxeerd tegen 18 %, dus 5.400 frank B.T.W. ;
- d) hij voert een machine in ter waarde van 100.000 frank, belast met 18 % B.T.W., of 18.000 frank ;
- e) het vervoer van zijn afgewerkte producten kost hem 60.000 frank, met 18 % B.T.W., of 10.800 frank ;
- f) een makelaar ontvangt van hem een commissieloon van 20.000 frank, waarop 18 % of 3.600 frank B.T.W. berekend wordt.

Anderzijds levert hij in januari hier te lande :

- a) afgewerkte producten voor een bedrag van 400.000 frank, vermeerderd met 6 %, of 24.000 frank B.T.W. ;
- b) andere producten voor een bedrag van 1.500.000 frank, vermeerderd met 14 % of 210.000 frank B.T.W.

Tenslotte voert hij nog voor 400.000 frank gelijkaardige producten naar Frankrijk uit waarop geen B.T.W. eisbaar is, aangezien elke uitvoer volledig vrijgesteld wordt.

Onze belastingplichtige heeft aldus in de loop van januari 1970 : $F 90.000 + 42.000 + 5.400 + 18.000 + 10.800 + 3.600 = 169.800$ frank B.T.W. gekweten, terwijl hij anderzijds $F 24.000 + 210.000 = 234.000$ B.T.W. op zijn verkoopfacturen toegepast heeft. Uiterlijk 15 februari 1970 zal hij op het daartoe aangeduid kantoor een aangifte moeten indienen en terzelfdertijd de som van 64.200 frank B.T.W. storten, hetzij $234.000 - 169.800$ frank.

In totaal heeft hij 234.000 frank aan zijn leveranciers en aan de staat betaald en juist hetzelfde bedrag van zijn afnemers teruggevorderd. Het gevolg is dat hij noch voor de berekening van zijn kostprijs noch van zijn verkoopprijs met de B.T.W. rekening hoeft te houden. Deze toestand wordt bij elke verdere handeling herhaald waaruit men terecht mag besluiten dat de B.T.W. in alle stadia een doorzichtig - ten allen tijde kan de reeds geheven belasting nauwkeurig berekend worden - en niet-cumulatief karakter vertoont (geen enkele vroegere belasting blijft in de prijs geïncorporeerd).

Volledigheidshalve dient aan hetgeen voorafgaat nog toegevoegd dat, zo de af te trekken belasting in een bepaalde maand de verschuldigde overtreft - tegenovergestelde toestand van het aangehaald voorbeeld - het overschot naar de volgende maand overgedragen wordt. Wat er ook van weze moet het ten voordele van de belastingplichtige bestaande overschot in elk geval op het einde van het jaar teruggegeven worden. Deze teruggave wordt zelfs driemaandelijks in de loop van het jaar voorzien wanneer het boni de som van 25.000 frank bereikt en de rechthebbende een onderneming van speciale aard is die bijzondere redenen op versnelde teruggave kan doen gelden.

III. DE UITZONDERINGEN OP DE REGELN VAN DE BELASTINGPLICHT

A. DE NIET-BELASTINGPLICHTIGEN

De art. 5 tot 7 van het wetsontwerp op de B.T.W. stellen een zeker aantal personen buiten de toepassing der wet, niettegenstaande het feit dat zij krachtens art. 4 normaal als belastingplichtigen zouden moeten beschouwd worden.

1ste Afdeling : personen die diensten verrichten vrijgesteld luidens art. 44 der Wet

Het gaat hier om notarissen, advocaten, gerechtsdeurwaarders, artsen, vroedvrouwen, verplegers, masseurs, diensten verstrekt door ziekenhuizen, psychiatrische inrichtingen bejaardentehuizen, kinderbewaarplaatsen, instellingen die toezicht uitoefenen over jongelui, diensten verstrekt door uitbaters van sportinrichtingen, door onderwijsinrichtingen, bibliotheken, exploitanten van musea en dierentuinen, diensten verstrekt door voordrachtgevers, acteurs, muzikanten, artiesten, auteurs, toondichters, enz.

Enkele bankverrichtingen vallen eveneens onder die vrijstelling, zoals het in deposito geven en afhalen van gelden, de kredietverrichtingen, de discontering en herdiscontering van handelspapieren.

Al deze categorieën zijn ambtshalve vrijgesteld en kunnen zelfs voor de hoedanigheid van belastingplichtige **niet** opteren.

2de Afdeling : de publiekrechtelijke lichamen (art. 6 wetboek)

De staat, de provincies, de gemeenten en de door de openbare macht gestichte openbare instellingen van Belgisch recht met autonoom beheer, zijn geen belastingplichtigen wanneer zij contractueel gelijk welke goederen leveren of diensten verrichten.

Zo deze lichamen echter ten behoeve van belastingplichtigen goederen leveren of diensten verrichten die in het economisch verkeer zijn opgenomen waardoor zij in concurrentie met de privé-sector zouden kunnen komen, **kunnen** zij bij koninklijk besluit voor die leveringen of diensten in het bijzonder als belastingplichtigen worden aangemerkt.

Er is evenwel een uitzondering voorzien. De publiekrechtelijke verenigingen die bij wijze van vereniging en niet bij wijze van stichting ontstaan zijn worden **automatisch** belastingplichtigen wegens het feit alleen dat zij goederen leveren of diensten verstrekken die in het Wetboek zijn omschreven.

Deze regel geldt o.a. voor de N.M.B.S., voor de Nationale Maatschappij der Buurtspoorwegen, de Sabena, de Nationale Maatschappij voor de Huisvesting en de Kleine Landeigendom en de aangesloten regionale maatschappijen, de Nationale Maatschappij der Waterleidingen, de intercommunale vereniging voor drinkwatervoorziening, gas of electriciteit.

3de Afdeling : de verenigingen zonder winstgevend doel en alle andere groepen zonder winstoogmerk (art. 7 der Wet)

Al deze verenigingen zijn vrijgesteld in de mate waarin zij in het belang van hun leden aan deze laatste goederen leveren of diensten verstrekken tegen betaling van de in de statuten bepaalde bijdragen.

Zelfs voor de leveringen of diensten **kunnen** zij vanwege de minister van financiën de nodige vergunning bekomen om als belastingplichtigen door te gaan. Indien de vereniging evenwel, naast de wettelijke bijdrage, aan bepaalde leden een vergelding voor bijzonderen diensten vraagt, verwerft zij ten aanzien van deze diensten de hoedanigheid van belastingplichtige.

B. DE TOEVALLIGE BELASTINGPLICHTIGEN

Het betreft in casu personen die niet aan de gestelde voorwaarden voldoen om als belastingplichtigen te kunnen aangemerkt worden (art. 4), doch die, luidens art. 8, § 2 en 3 der wet, in de **mogelijkheid** gesteld worden als belastingplichtigen door te gaan.

1ste geval

Alwie toevallig een **nieuw** gebouw opricht of laat oprichten, en dit gebouw wenst te verkopen, kan zich als belastingplichtige laten aanmerken. Het volstaat dat de vervreemding geschiedt ten laatste op 31 december van het jaar volgende op het jaar waarin het gebouw voor het eerst in het kohier van de onroerende voorheffing is opgenomen (bestuur der rechtstreekse belastingen). Hij moet daarbij opteren voor de hoedanigheid van belastingplichtige, doch deze keus mag in de verkoopakte zelf nog ingelast worden. Verkoop en optie mogen naar keus plaats grijpen hetzij vóór de oprichting, hetzij tijdens de oprichting, hetzij na de oprichting van het gebouw.

Deze optie heeft tot gevolg dat de koper van het gebouw de verschuldigde B.T.W. boven zijn koopprijs zal moeten betalen. Zij heeft eveneens tot gevolg dat de B.T.W. door de oprichter betaald aan de leveranciers van materialen en aan de verschillende aannemers die aan de bouw meegewerkt hebben, in aftrek zal mogen gebracht worden - storting aan de schatkist - van de op de verkoop eisbare belasting.

2de geval

Alwie een **nieuw** gebouw met voldoening der B.T.W. heeft verkregen en dat gebouw in de hiervoor gestelde termijn wenst te verkopen kan op dezelfde wijze als hierboven uiteengezet voor de hoedanigheid van belastingplichtige opteren. De bij de aankoop betaalde B.T.W. komt aldus in aftrek van de bij de verkoop verschuldigde belasting.

Het past even op te merken dat in beide gevallen de aard van het nieuw gebouw hierbij geen rol speelt (woonhuis, handelshuis, fabriek, verdieping of gedeelte van een verdieping, gemeenschappelijke of privative delen van een appartement, zelfs afstand van gevelmuren).

Wordt de bij de wet voorziene optie niet binnen de voorgestelde termijn uitgeoefend dan is de B.T.W.-cyclus uitgesloten. Bij latere vervreemding is het registratierecht gewoon toepasselijk zoals dit thans het geval is, zonder dat er spraak kan zijn van de B.T.W. bij de verkoop af te trekken die hij aan de leveranciers en aannemers zou betaald hebben.

CORROLARIUM

Enkele toepassingen in verband met de hoedanigheid van belastingplichtige

- 1) Fabrikanten van regenschermen richten een beroepsvereniging op mits betaling van een jaarlijkse bijdrage. Doel : reclame te maken voor de verkoop van regenschermen, in 't **algemeen**. Geen B.T.W. verschuldigd. Zo de vereniging echter voor een **bepaald** lid reclame maakt dan is er wel B.T.W. eisbaar.
- 2) Touring-wegenhulp eist in het **collectief** belang der leden de betaling van een jaarlijkse bijdrage. Geen B.T.W. hierop verschuldigd ; wordt evenwel voor een **bepaald** lid een speciale prestatie verricht die niet door de jaarlijkse bijdrage gedekt is, dan wordt de B.T.W. op die verrichting eisbaar.
- 3) De inschrijving in het handelsregister zonder meer zal in de praktijk de hoedanigheid van belastingplichtige aan de inschrijver toekennen gezien de uitgesproken bedoeling regelmatig belastbare daden te stellen.
- 4) Een hotelhouder staakt zijn bedrijf en verkoopt zijn uitbatingsmateriaal. Hij blijft belastingplichtige voor deze verkoop.
- 5) Iemand geeft onderwijs en is terzelfdertijd kruidenier. Is hij belastingplichtige ? Niet voor de onderwijsverrichtingen, doch wel voor de kruidenierswinkel.
- 6) In een blindengesticht maken de leerlingen mandjes bestemd voor de verkoop. Is er B.T.W. bij de verkoop door het gesticht verschuldigd ? Ongetwijfeld, aangezien art. 44 der wet enkel de prestaties van **diensten** doch niet de **leveringen** van goederen vrijstelt.
- 7) Is er B.T.W. verschuldigd op de inrichting van **kansspelen** ? Neen, aangezien de verrichting geen **contractueel** karakter bezit.
- 8) De vrijstelling van art. 7, Wetboek, is niet toepasselijk wanneer een V.Z.W.D. opgericht wordt om een handelsactiviteit te **verbergen**.
- 9) Een niet gebreveteerde uitvinding wordt verkocht door een **toevallige** uitvinder. Geen B.T.W. verschuldigd.
- 10) Een werkgever verstrekt geregeld eetmalen aan zijn personeel mits een bepaalde prijs. B.T.W. verschuldigd.
- 11) **Verdelingen** van roerende goederen.
 - a) afstand door een niet-belastingplichtige : geen B.T.W.
 - b) afstand door een belastingplichtige : B.T.W. eisbaar.
- 12) **Inbreng** in een vennootschap van roerende goederen : steeds B.T.W. verschuldigd.
- 13) Moet de **bruikleen** van een roerend goed belast worden met B.T.W. ? Ontkennend antwoord, aangezien het over een **kosteloze** prestatie van een dienst gaat.

In de volgende aflevering zal de studie der wetteksten voortgezet en meer uitgediept worden - aangezien er ondertussen tal van koninklijke besluiten zullen verschenen zijn - inzonderheid wat betreft de belastbare activa en heffingsbasis, de tarieven, de invoer, de uitvoer, de aftrekregeling, de bijzondere regimes, de detaxatie der stocks ,de uitrustingsgoederen en de overgangsmaatregelen.

J. Vanhulle.

Het Klein Seminarie bouwt nieuw

Voor alle oud-leerlingen die sinds 1960 het Klein Seminarie verlaten hebben, mag een bijdrage over het ruim en nieuw gebouwencomplex langsheen de Patersstraat en de Botermarkt in dit eerste nummer van « Eertijds » niet ontbreken, vooral niet voor hen die tot een van de jubilerende jaren behoren en over enkele maanden naar het Klein Seminarie zullen uitgenodigd worden. Zij zullen immers niet veel meer terugvinden van hun oude klas- en studielokalen, waar tal van herinneringen aan vast zijn. Inderdaad, « de herberg », « de koeke-doos » en de soms zo begeerde « belvédère » zijn niet meer.

HOE HET BEGON ?

Reeds vanaf het begin van zijn ambtsperiode koesterde de toenmalige superior Kan. A. Duforret het verlangen nieuwe gebouwen te laten optrekken voor de oude humaniora. Een en ander, maar vooral de schoolstrijd van 1954 tot 1958, was hier de spelbreker. Wij menen te weten, dat de inwijdingsfeesten van de nieuwbouw moesten samenvallen met de viering van het 150-jarig bestaan van het Klein Seminarie in 1956. Toen reeds wilde het Klein Seminarie in deze nieuwbouw ter gelegenheid van dit jubileum, materieel tot uiting brengen dat het resoluut aan zijn toekomst bouwde, trouw aan zijn christelijk en Vlaams verleden, maar met open oog voor het nieuwe kerk- en wereldbeeld dat zich gaandeweg zou aftekenen.

Pas in 1959 kon Kan. A. Duforret zijn gedurfd plan ten uitvoer brengen. Uit de verschillende ontwerpen die ingediend werden, was het dat van onze oud-leerling, de heer Leo Delafontaine, burgerlijk ingenieur-architect, dat de algehele instemming van het leraarskorps wegdroeg.

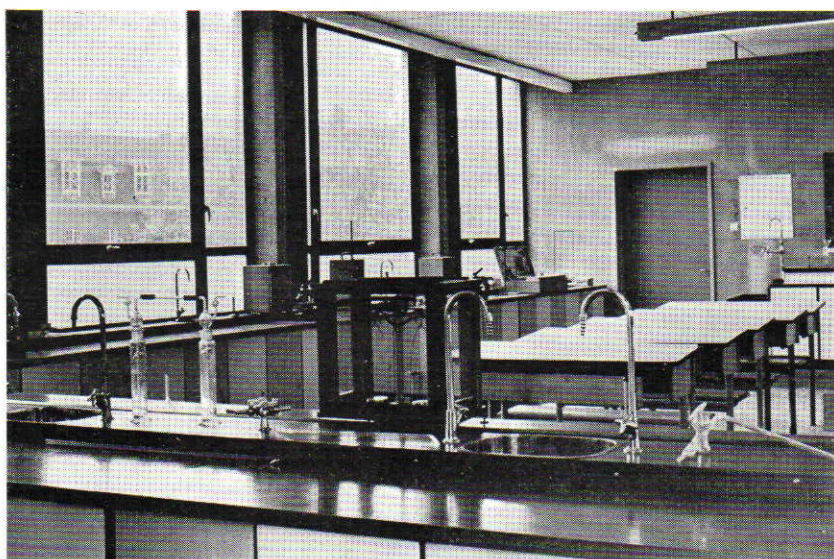
Gelukkig mocht het Klein Seminarie aankloppen bij zijn oud-leerling de heer J. Camerlynck, bankdirecteur, en de verschillende oud-leerlingen die deel uitmaken van de beheerraad van de Bank van Roeselare en West-Vlaanderen om de nodige kredieten te bekomen. Zij zagen het als een dankbare plicht gunstig tegemoet te komen tegenover het instituut waar zij hun jeugdjaren hadden doorgebracht. Het was ten slotte Z.E.H. M. Vanderhaeghe, eveneens oud-leerling en thans econoom en directeur van het Landbouwinstituut, die stil, zoals hij is, maar onvermoeibaar, de lastige zorgen heeft gedragen voor de uitvoering der werken.

De bouwwerken zelf werden toevertrouwd aan oud-leerlingen uit de Moderne Humaniora, de gebroeders Willaert. Zij begonnen met het grondwerk in 1960. Alvast bleek dat dit grondwerk - het nieuw gebouwencomplex staat immers op de bedding van de Mandel - lastig en moeizaam zou verlopen.

Terloops willen we hier opmerken voor de oud-leden van het zoeavenkorps, dat tijdens deze grondwerken de geweren en de sabels (de echte) van de zoeaven werden opgedolven onder de klaslokalen die uitgaven op de speelplaats van het internaat. Deze waren daar door E.H. Verraes, econoom tijdens de tweede wereldoorlog, uit vrees voor de Duitsers, veilig weggeborgen. Waren

Een gezicht op de voorgevel.

Het nieuw laboratorium.

de geweren totaal onbruikbaar geworden, de sabels zijn praktisch ongedeerd gebleven.

Langzaam maar zeker groeide echter het ganse gebouwencomplex uit tot wat men heeft genoemd « een voorbeeld van ruimtelijke schoolordening » en « tot een monumentaal kunstwerk waar zovelen zijn gaan in bewonderen de strenge klassieke lijnen in een moderne vormgeving, sober, afgewerkt, een model van kleurencombinaties : kortom een groot complex dat rustig aandoet, dat evenwicht en harmonie uitstraalt. »

DE CONCRETE UITWERKING

Het ganse gebouwencomplex heeft een lengte van 140 meter bij 11 m 20 breedte. De hoogte van het rechterdeel is 15 meter en van het linker deel 21 meter. Een van de grote verdiensten van de ingenieur-architect is ongetwijfeld dat hij de beschikbare ruimte zeer doelmatig heeft weten in te richten. Zo vinden wij in de halfkelderlaag drie ruime fietsenbergplaatsen en vestiaires, twee vergaderlokalen, een dactyloklas, een muziekklas en bar. Op het verhoogd gelijkvloers zijn vier studiezalen voor elk 180 leerlingen en een zeer verzorgd auditorium. Op de eerste en tweede verdieping samen bevinden zich 24 klassen, waaronder een fijn ingericht laboratorium en speciale klassen voor teksten en esthetica. Op de derde en vierde verdieping zijn telkens 44 studio's ondergebracht voor inwonende leerlingen. Om een atmosfeer van rust en kalmte te bekomen werden de studiezalen langs de straatkant voorzien van een dubbele beglazing en werden de klasgangen langs de straatzijde gelegd. Tevens zijn alle lokalen uitgerust met een akoestisch absorberende plafondbekleding.

Wat de gebruikte materialen betreft werd steeds gezocht naar en karaktervolle en functionele aanwending en een verfijnde afwerking : elementen die zeker een opvoedende waarde hebben. Begrijpelijkerwijze ging voor de binnenafwerking de voorkeur naar degelijke materialen die in staat zouden zijn aan de sleetwerking van ettelijke studentengeneraties te weerstaan. De meeste muren in trapzalen, gangen en zelfs de achterwand van de klassen zijn van boven tot onder uitgevoerd in zichtbaar blijvende gele klinkerbaksteen, waarmee de bevoering uit donkergrijze keramiektegels een sober contrast vormt. In de voorgevel is een vier centimeter dikke gevelbekleding uit wit steen het enig aangewende materiaal, terwijl in de achtergevel dezelfde gele klinkerbaksteen als voor de binnenafwerking gebruikt werd, in samenspel met de kolombekledingen in kunststeen of beton.

Alles samen is deze nieuwbouw uitgegroeid tot een stijl- en smaakvol geheel, vol licht en kleur, bestand tegen de tand des tijds en met weinig onderhoudskosten.

EN TOEN KWAM DE INWIJDING

Wanneer nu verschillende oud-leerlingen een zo belangrijke rol gespeeld hebben in het tot stand komen van dit nieuwe gebouwencomplex, lag het dan ook voor de hand dat het Klein Seminarie zijn eminente oud-leerling van de retorica 1925, Mgr. M. De Keyzer, hulpbisschop van Brugge uitnodigde om de inwijding te doen. Dit gebeurde op zondag 28 mei 1967. Dat er bij een inwijding water nodig is, dat weet iedereen. Maar zoveel, dat heel het openluchtfest letterlijk in het water viel, dat hebben alle ouders, oud-leerlingen en vrienden van het

Foto « Het Wekelijks Nieuws »

« De vier bouwheren » - v.l.n.r. superior A. Modde, kan. A. Duforret, deken te Tielt, ingenieur-architect Leo Delafontaine en de econoom M. Vanderhaeghe.

Senator A. De Clerck, wenst ingenieur-architect L. Delafontaine geluk met zijn architecturaal kunstwerk.

Klein Seminarie die zondag ervaren. In de kranten sprak men zelfs van « een mini-zondvloed » die die zondag Roeselare teisterde.

De superior, Z.E.H. A. Modde, dankte hartelijk en gemeend allen die aan de bouwwerken hadden meegewerkt.

Onze oud-leerling, senator A. De Clerck sprak tijdens de receptie de feestrede uit. Hij opende daarbij een perspectief op de toekomst van het vrij onderwijs in dit land en speciaal in het Klein Seminarie. Met zijn woorden willen wij dan ook besluiten.

« Wij verwachten van het vrij onderwijs dat het progressief zou zijn.

En een progressist is iemand die bereid is nieuwe methoden te bedenken voor het oplossen van nieuwe problemen.

Wij verwachten van het vrij onderwijs dat het trouwe mensen voortbrengt. En in deze zin mag A. Demedts geen gelijk krijgen waar hij zegt : « Wie macht heeft is niet trouw en wie trouw is heeft geen macht. »

Wij verwachten van het vrij onderwijs ook dat het de sociale barrières helpt opruimen. Onze beroeps- en technisch gerichte arbeidersjeugd voelt zich niet thuis in een cultuursfeer die los is van het maatschappelijk nut.

Wij verwachten van het vrij onderwijs openheid als doel. Een betere kennis van de maatschappijleer moet ons beter de Belgische en groeiende Europese instellingen leren begrijpen.

Wij verwachten van het vrij onderwijs vooral bekwame mensen. Oppenheimer heeft gezegd dat van alle geleerden die sinds Plato bestaan, er momenteel 99 % in leven zijn. Wij Vlamingen moeten de ambitie hebben om ons contingent geleerden te leveren.

Wij verwachten van het vrij onderwijs dat het een venster op de wereld openhoudt.

Uit het Klein Seminarie zijn talrijke missionarissen naar vreemde volkeren getrokken. Nu moeten ook zijn technici aantreden die aan ontwikkelingshulp doen, want ieder jaar komen er 30 miljoen analfabeten bij.

Ten slotte verwachten wij van het vrij onderwijs dat het humoristen voortbrengt. Humor, is naar het woord van K. De Busschere, de lach van iemand die weet dat er niet veel te lachen valt. Daarom is humor het resultaat van evenwicht. Wij Vlamingen moeten geloven in onze zeer grote mogelijkheden. En in dit verband is het goed het getuigenis te lezen van Mgr. J. Leclercq, die over het Vlaamse volkskarakter het volgende schrijft : « Aan de andere kant van het land ligt Vlaanderen, waar het grote heersersras woont der oude Nederlanden. De Vlamingen zijn een sterk ras, vol ondernemingslust, stout, geweldig en autoritair. Zo zijn ze gebleven. Het is het grote ras van België.

Maar West-Vlaanderen vooral is een onnavolgbaar land, met al de wildheid van de Noordzee op de dagen dat zij losbreekt. Geen Vikingsras, dat men in zijn verbeelding op avontuur ziet uittrekken, maar een ras van landrotten dat op eigen bodem het avontuur achterna zit ; het schept duizend en één zaken, vanaf geestelijke en apostolische ondernemingen, tot die kleine dorpsateliers die beginnen als de werkplaats van een ambachtsman en die men tenslotte ziet uitgroeien tot grote fabrieken met uitvoer naar alle landen van de wereld. » In deze schone tweede helft van de twintigste eeuw verwachten wij zeer veel van het hart van West-Vlaanderen, waaraan velen, ook ik, alles te danken hebben. »

G. Verhelst

JONG EN OUD OP ONS EERSTE AVONDFEEST

v.l.n.r. : P. Boutens, S. Priem, Fr. Goderis en
M. Coussée.

v.l.n.r. : J. De Prest, G. Maertens, J. Desmet
en W. Deckmyn.

Enkele van de inrichters : v.l.n.r. : A. De-
weerd, M. Donck, G. Verhelst, A. Ver-
meersch, L. Deburghgraeve, A. Vermeulen en
J. Desmet.

Hierbij vindt U de oudsten : v.l.n.r. : D.
Cracco, J. Delbaere (Reto. 1906), R. De Bra-
bender (Handel 1901), J. Corneillie en supe-
rior A. Modde.

Naklanken op ons eerste avondfeest

De vooravond van 1 mei bracht ons dan eindelijk samen. Een inleidend strikje van het zigeunerensemble begeleidde de warme welkomstwoorden van het ontvangst comité. Het werd een zoeken naar jaargenoten, een wachten tot ergens een verre herinnering in de hersens losweekte en tot vreemde gezichten weer in tijd en ruimte gesitueerd konden worden. Dr. A. Vermeersch was verheugd zowel jong als oud in een ontspannen sfeer bijeen te zien. Animator A. Vandoorne had hieraan niet veel meer toe te voegen. Met zijn steeds geprezen humor besloot hij de officiële zijde van het avondfeest. De Lucky Stars brachten al vlug leven in de brouwerij. Naarmate het uur vorderde steeg het aantal danslustigen en zo ook de gezelligheid. De ouderen blikten met heimwee terug naar de tijd waarin ze zowel op zon-, feest- als weekdag een « stil en vroom » leven leidden tussen geestelijkheid en geestigheid, binnen een Seminarie dat cultureel van inslag en zo goed mogelijk van uitslag was. De herinneringen die de jongeren opdiepten, hoe gutig en sappig ze ook waren, verbleekten alras naast de meer grandiose, ja zelfs sublieme heldendaden van hun illustere voorgangers...

En toch !... In het licht van deze geslaagde primeur stelt het feestcomité enkele schaduwzijden vast. De datum bleek eerder ongunstig. Voor velen was het immers onmogelijk na een zware dagtaak het roer om te gooien, zich klaar te maken voor een avondfeest en eventueel nog een lange rit aan te vatten.

De aspiraties van jong en oud zijn ook vaak uiteenlopend en niet altijd op dezelfde manier te voldoen. Waar de jongeren bij voorkeur in muziek en dans hun hart ophalen, verkiezen de ouderen een rustiger atmosfeer, waar stem en gehoor niet teveel op de proef worden gesteld.

Tenslotte drukt het feestcomité zijn spijt uit over het feit dat sommige oud-leraars en oud-leerlingen van dit avondfeest niet op de hoogte werden gebracht. In de toekomst zal deze nalatigheid zich niet meer herhalen.

Met enkele ervaringen rijker wordt het volgende maal een ongehoord sukses...

D. Maddens

Familieberichten

GEBOORTEN

Koenraad, zoontje van dr. en mevr. Tillo Dejonckheere-Verstraete uit Rotterdam.
Rotterdam, 25 januari 1969

An, dochtertje van dr. en mevr. A. Decuypere-Amery uit Roeselare.
Roeselare, 5 maart 1969

Guy, zoontje van de hr. en mevr. Paul Vandevoorde-Vandenbroucke uit Ieper.
Ieper, 23 april 1969

Sabine, dochtertje van de hr. en mevr. Willy Vermeersch-Vanhove uit Zwevegem.
Zwevegem, 26 april 1969

Kaatje, dochtertje van de hr. en mevr. Guido Van Belle-Vanmarcke uit Kessel-Lo.
Leuven, 10 mei 1969

Katrien, dochtertje van de hr. en mevr. Arnold Kindt-Deckmyn uit Roeselare.
Roeselare, 12 mei 1969

Dominiek, dochterje van de hr. en mevr. Geert Deckmyn-Debreyne uit Borgloon.
Tongeren, 16 mei 1969

HUWELIJKEN

ingenieur en mevrouw Marc Hemeryck-Wattheyne, Hooglede 29 maart 1969.

heer en mevrouw Joost Vanbrussel-De Keukelaere, Roeselare 29 maart 1969.

heer en mevrouw Jan Demaître-Vermassen, Ressegem 31 maart 1969.

heer en mevrouw Geert Verbeke-Dobbelaere, Meulebeke 31 maart 1969.

heer en mevrouw Jan Lefevere-Van Hamme, Ekeren-Donk 11 april 1969.

heer en mevrouw Daniël De Coster-Moré, Geluwe 30 april 1969.

advokaat en mevrouw Marc Waûters-Schelfhout, Aalst 3 mei 1969.

heer en mevrouw Guido Gheysen-Goderis, Oostrozebeke 17 mei 1969.

heer en mevrouw Fons Vergote-Ghesquiere, Meulebeke 22 mei 1969.

heer en mevrouw Marc Maddens-Grillet, Oostnieuwkerke 22 mei 1969.

heer en mevrouw Erik Sanders-Pollet, Esen-Diksmuide 31 mei 1969.

OVERLIJDENS

advokaat Joris Camerlynck uit Ieper, zoon van de heer en mevrouw Edmond Camerlynck-Six, overleden te Leuven, 13 januari 1969, 25 jaar.

heer Jean-Pierre Lebon uit Roeselare, zoon van heer en mevrouw Joseph Lebon-Schooneknaepe, overleden te Roeselare, 10 februari 1969, 23 jaar.

heer Georges Vangheluwe uit Roeselare-Beveren, vader van Marc Vangheluwe, overleden te Roeselare, 20 februari 1969, 54 jaar.

eerwaarde heer J. Vereecke, oud-leraar, overleden te Waregem, 17 maart 1969, 78 jaar.

heer Lucien Lebon uit Roeselare, vader van Joseph, Robert en Gilbert Lebon, overleden te Roeselare, 26 maart 1969, 73 jaar.

heer Jozef Blondeel uit Roeselare-Beveren, de vader van Joris Blondeel, overleden te Roeselare, 26 april 1969, 83 jaar.

heer Robert Lannoye uit Roeselare, zoon van de heer en mevrouw Hector Lannoye-Vereecke, overleden te Roeselare, 11 mei 1969, 68 jaar.

Wij danken

Het bestuur van de oud-leerlingenbond van de oude- en moderne humaniora en de redactie van « Eertijds » danken oprecht alle oud-leerlingen die lid geworden zijn van de oud-leerlingenbond en allen, en dat zijn er velen, die hen om het genomen initiatief hebben geluk gewenst en aangemoedigd.

Zij danken de oud-leraars en oud-leerlingen die spontaan hebben meegewerkt aan dit eerste nummer van « Eertijds ».

Zij danken eveneens de oud-leerlingen W. en G. Cosaert, die het drukwerk keurig verzorgden ; G. Deckmyn, die voor de cliché's instond en G. Vanallemeersch, die de titelpagina ontwierp.

Onze speciale dank gaat naar de Bank van Roeselare en West-Vlaanderen voor haar financiële steun.

Het is duidelijk dat wij Uw eventuele suggesties en/of medewerking, die er kunnen toe bijdragen om ons tweede nummer, dat in december moet verschijnen, nog beter te verzorgen, dankbaar zullen aanvaarden. U gelieve deze dan op te sturen aan het secretariaat van de oud-leerlingenbond, Klein Seminarie, Zuidstraat 27, Roeselare.

Wij delen U mee

Verschillende oud-leerlingen vroegen ons de jubilerende jaren te willen uitbreiden. Eenparig ging het bestuur hiermee akkoord.

Tot de jubilerende jaren behoren bijgevolg alle oud-leerlingen die 10, 20, 25, 30, 40, 50 jaar en meer het Klein Seminarie verlaten hebben.

Dit zijn dan de uitgangsjaren 1959, 1949, 1944, 1939, 1929, 1919 en ouder.

In de maand september wordt een bijeenkomst belegd met de verantwoordelijken uit de jubilerende jaren zelf om het feest degelijk voor te bereiden.

Ir, het volgende nummer hopen wij de definitieve statuten van de oud-leerlingenbond te kunnen laten verschijnen.

Wij verzoeken

Met aandrang vragen wij aan de leden van de oud-leerlingenbond die hun bijdrage van 75 fr nog niet betaalden, dit zonder uitstel te willen doen op prk. 15.14.67 van G. Verhelst, Klein Seminarie te Roeselare. Wij danken hen voor hun spoedig antwoord.